ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TARİH

10. Sınıf

DESTEKLEME ETKİNLİKLERİ

ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI

YAZARLAR

AKİF ÇEVİK
ELİF GÜNGÖR
FATMA TOMRİS YOLCU
FERİT FİDAN
GÜL KOÇ
HÜLYA OTURAK EYECİSOY

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 10348
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ .....: 3569

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Halil İbrahim TOPÇU

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Dr. Bilgen KERKEZ

EDİTÖR
Koray ŞERBETÇİ

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
Samet EKER

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANLARI
Dr. Esra DOĞAN
Hatice Gülçin SEVEN

REHBERLİK UZMANI
Füsun AKMANOĞLU ONAT

DİL UZMANI
Elif YILMAZ

GÖRSEL TASARIMCILAR
Çağlayan ÇAĞLAYAN
Didem DİYİCİ OKUR
Esra ÇALHAN
Fatma TAŞLI
İnci YILMAZ ŞİMŞEK

ISBN 978-975-11-9114-4

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Başkanlığının .../.../2025 tarih ve ..... sayılı yazısı ile yardımcı kaynak olarak kabul edilmiştir.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

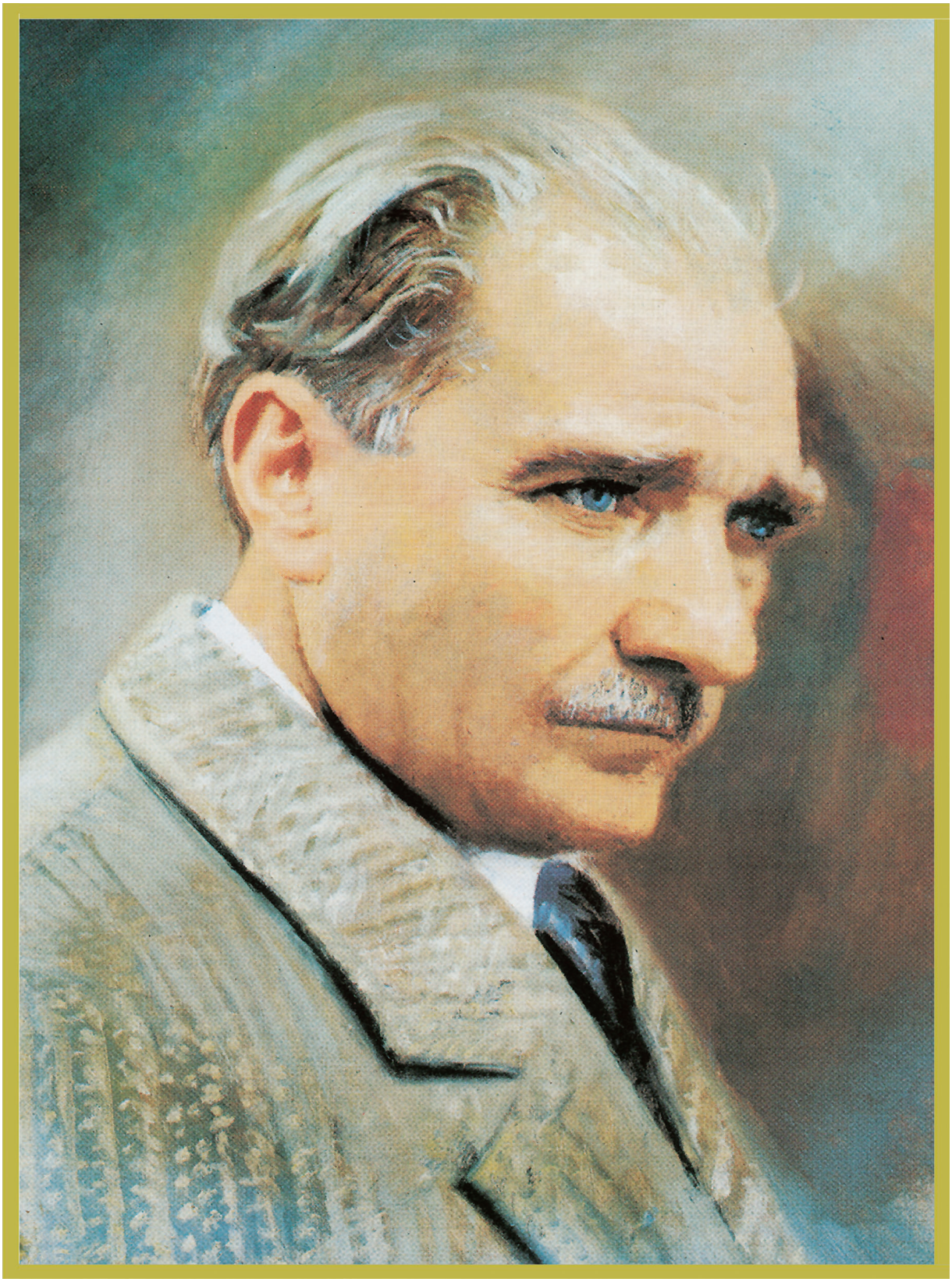

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

SUNUŞ

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, farklılaştırılmış öğretimi esas alan bir yaklaşımı benimsemektedir. Bu kapsamda hazırlanmış öğretim programlarında bu yaklaşım doğrultusunda "Farklılaştırma" başlığı altında "Zenginleştirme" ve "Destekleme" bölümlerine birer strateji olarak yer verilmiştir. Farklılaştırılmış öğretimin destekleme boyutu, öğrenme sürecinde daha fazla zamana ve tekrar yapmaya ihtiyaç duyan öğrenciler için içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamında gerekli düzenlemeleri içermektedir. Bu durum, öğrencilerin akademik yeterliliklerinin düşük olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine bu öğrenciler derin düşünme ve problem çözme yeteneklerine sahip olabilirler. Burada kritik olan öğrencilerin kendi hızlarında ilerleyebilmeleri için gerekli zaman ve desteğin sunulmasıdır. Öğrenme ortamlarını ve ders içeriklerini her öğrencinin kendi hızında ilerlemesine olanak tanıyacak şekilde tasarlamak, öğrencilerin güçlü yönlerini ortaya çıkarmalarına yardımcı olacaktır.

Destekleme sürecinde öğretim programının amacı; temel bilgi ve kavramları öğrencilere anlaşılır ve etkileşimli bir biçimde sunmak, öğrenme sürecini aşamalı olarak inşa ederek öğrenci odaklı hâle getirmek, ürün aşamasında ise öğrencilerin farklı yöntemlerle öğrendiklerini ifade etmelerine olanak tanımaktır. Ayrıca dikkat dağıtıcı unsurları en aza indirerek teknolojiyi öğrenme ortamı ile bütünleştirmek de hedeflenmektedir. Destekleme yaklaşımı; öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına ve öğrenme hızlarına uygun olarak içerik, süreç, ürün ve öğrenme ortamını destekleyerek her öğrencinin öğrenme sürecinden en iyi şekilde faydalanmasını hedefler. Burada amaç, farklı tarzlarda ve hızda öğrenen öğrencilerin öğrenme eksikliklerinin oluşması ihtimalini öğrenme sürecinin en başında ortadan kaldırmak ve tüm öğrencilerin hedeflenen öğrenme çıktılarına farklı öğrenme yöntemleriyle de olsa ulaşmalarını sağlamaktır.

Farklılaştırma kapsamında hazırlanan "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Destekleme Etkinlikleri Öğretmen Kılavuz Kitabı" disiplin içi ilişkilendirmelere ek olarak disiplinler arası ilişkilendirmeler ve gerçek yaşam uygulamaları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Tasarlanan etkinlikler, öğrenme süreçlerini planlamak üzere örnek teşkil edebilecek nitelikte olup; öğrenci ilgi, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda belirli kısımları seçilerek ve öğrenci seviyesi göz önünde bulundurularak içerik ve verilen süre bağlamında değiştirilerek kullanılabilir. Kılavuzda sunulan etkinlikler, genişletilmiş ve derinlemesine bir öğrenme deneyimi sağlamak amacıyla çeşitli öğretim yöntemleriyle zenginleştirilmiştir. Etkinlikler, görsel materyallerle desteklenmiş ve birden fazla duyuya hitap edecek şekilde tasarlanmıştır. Bu yöntemler, öğrencilerin ilgisini çekmek ve öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırmak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin aktif katılımını sağlamak ve öğrenme süreçlerini daha etkili hâle getirmek için özel olarak geliştirilmiştir.

Bu etkinlik kılavuzu, öğretmenler için bir etkinlik havuzu oluşturacak nitelikte tasarlanmıştır. Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre hazırlanmış etkinliklerle onların potansiyellerini en üst düzeye çıkarmalarını ve anlamlı ürünler ortaya koymalarını desteklemektedir. Kılavuzdaki içerikler, desteklenmeye ihtiyacı olan öğrenciler için uygun stratejilerin benimsenmesine ve uygulanmasına imkân sağlarken onların güçlü yönlerini ortaya çıkarmayı da hedeflemektedir.

Kitabın Tanıtımı

Kitap ünitelerden/temalardan oluşmaktadır. Her ünite/tema başında ünite/tema kapak sayfası yer almaktadır. Ünite/tema kapaklarında o ünitenin/temanın adı ve numarası bulunmaktadır.

Ünite/Tema numarası

Ünite/Tema adı

1. ETKİNLİK ADI Tarih Anlatan Kartlar

Etkinliğin grupça ya da bireysel yapıldığını gösterir.

Etkinliğin Amacı Öğrencilerin Türklerin sosyal yaşamıyla ve ekonomik faaliyetleriyle ilgili temel bilgileri öğrenmelerini ve araştırma becerilerinin geliştirilmesini sağlayabilme

Etkinlik sonunda öğrencinin hangi beceriyi kazanacağını gösterir.

Destekleme Uygulaması Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili temel bilgilerin yer aldığı bilgi kartları oluşturmalarını sağlayınız.

Programın destekleme bölümünde verilen uygulamanın kapsamını gösterir.

Araç Gereç ve Materyaller
- Ders kitabı
- Görsel kaynaklar
- Sınıf panosu
- Etkileşimli tahta

Etkinlik için kullanılacak araç gereç ve materyalleri gösterir.

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi veriniz.

Etkinliklerin adım adım uygulanacak şekilde bölümlere ayrıldığını gösterir.

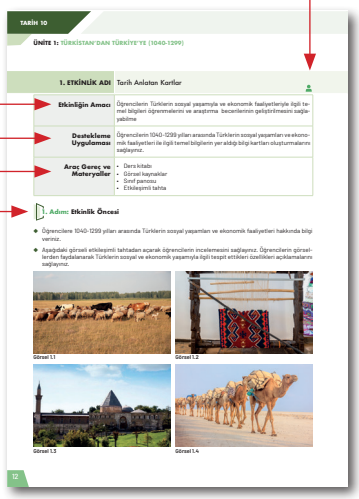

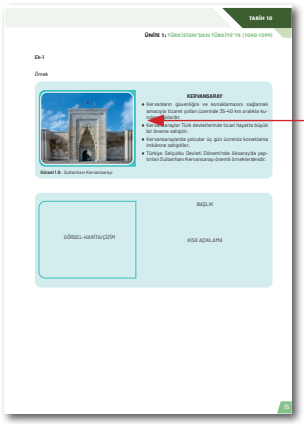

Görseller, sayfalara orantılı şekilde yerleştirilmiştir. Görsel açıklamaları, ayrıştırıcı yazım karakteri ve harf büyüklüğü dikkate alınarak verilmiştir. Açıklama ile görsel arasındaki bağlantının kolay algılanması için açıklamanın ait olduğu görsel yönlendirme oklarıyla gösterilmiştir.

SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI

Bireysel etkinlik

Dikkat edilmesi gereken hususlar, sembollerle birlikte ayrıştırıcı yazım karakteri ve büyüklükle verilmiştir.

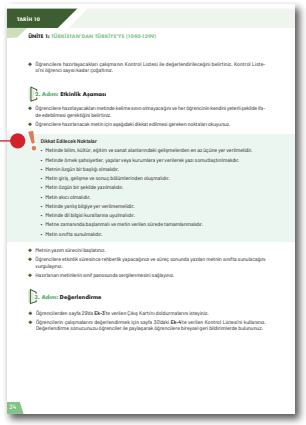

Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar, akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyalarında karekod üzerine tıklanarak açılabilmektedir.

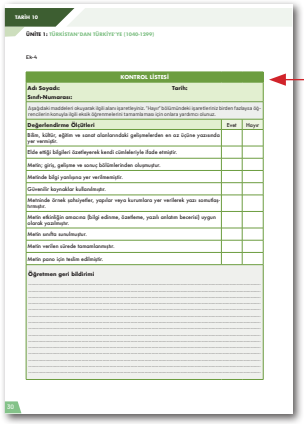

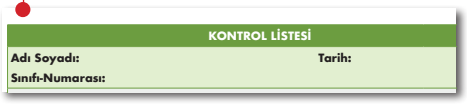

KONTROL LİSTESİ

Adı Soyadı: **Tarih:**

Sınıfı-Numarası:

Değerlendirme adımlarında hem öğretmen tarafından yapılacak değerlendirmelere hem de öğrencinin kendini değerlendirebileceği ölçme ve değerlendirme araçlarına yer verilmiştir.

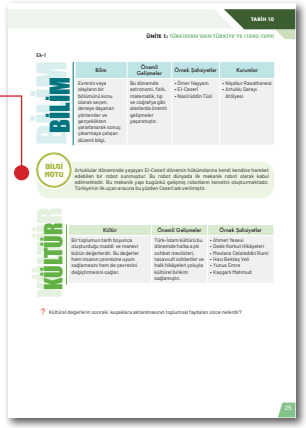

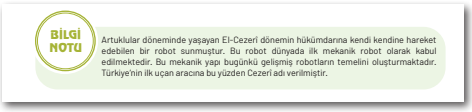

BİLGİ NOTU

Artuklular döneminde yaşayan El-Cezeri dönemin hükümdarına kendi kendine hareket edebilen bir robot sunmuştur. Bu robot dünyada ilk mekanik robot olarak kabul edilmektedir. Bu mekanik yapı bugünkü gelişmiş robotların temelini oluşturmaktadır. Türkiye'nin ilk uçan aracına bu yüzden Cezeri adı verilmiştir.

Etkinlik süreci içerisinde öğrencinin yararlanabileceği kısa açıklamalara ve tanımlara yer verilmiştir.

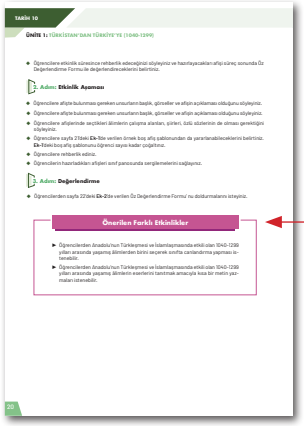

Önerilen Farklı Etkinlikler

► Öğrencilerden Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında etkili olan 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerden birini seçerek sınıfta canlandırma yapması is-

Etkinlikler bittikten sonra planlanabilecek ek çalışmalar için de farklı etkinliklere yer verilmiştir.

Kitabın dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasındaki başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara ulaşabilirsiniz.

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8

1. ÜNİTE Türkistan'dan Türkiye'ye (1040-1299) 11

Etkinlik Adı	Sayfa No
Tarih Anlatan Kartlar	12
Âlimleri Tanıyalım	17
Türk-İslam Mirasının İzinde	23

2. ÜNİTE Beylikten Devlete Osmanlı (1299-1453) 31

Etkinlik Adı	Sayfa No
Kuruluştan 1453'e Osmanlı'nın Siyasi Yolculuğu	32
Anadolu İrfanına Katkısı Olan Âlimler	38

3. ÜNİTE Cihan Devleti Osmanlı (1453-1683) 43

Etkinlik Adı	Sayfa No
Osmanlılar Üç Kıtada	44
Fethin Kaleme Alınışı	48
Şair Kaleminden Tarih	53
Dizelerdeki Tarih	58
Bir Taşra Hikâyesi: Celâliler	61
Osmanlı'da Sanat	65

Kaynakça 73

Görsel ve Genel Ağ Kaynakçası Karekodu 73

Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 74

Türk Dünyası Haritası 75

ÜNİTE 1

TÜRKİSTAN'DAN TÜRKİYE'YE (1040-1299)

1. ETKİNLİK ADI	Tarih Anlatan Kartlar
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Türklerin sosyal yaşamıyla ve ekonomik faaliyetleriyle ilgili temel bilgileri öğrenmelerini ve araştırma becerilerinin geliştirilmesini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri ile ilgili temel bilgilerin yer aldığı bilgi kartları oluşturmalarını sağlayınız.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Görsel kaynaklar • Sınıf panosu • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere 1040-1299 yılları arasında Türklerin sosyal yaşamları ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi veriniz.
- Aşağıdaki görseli etkileşimli tahtadan açarak öğrencilerin incelemesini sağlayınız. Öğrencilerin görsellerden faydalanarak Türklerin sosyal ve ekonomik yaşamıyla ilgili tespit ettikleri özellikleri açıklamalarını sağlayınız.

Görsel 1.1

Görsel 1.2

Görsel 1.3

Görsel 1.4

Görsel 1.5

Görsel 1.6

Görsel 1.7

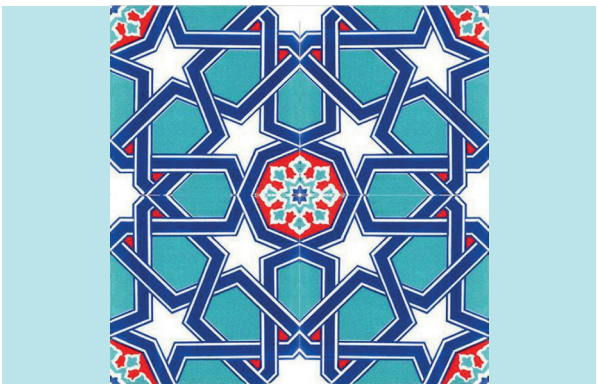

Görsel 1.8

- Öğrencilere etkinlik sonunda Üçgen-Kare-Çember Formu'nu dolduracakları bilgisini veriniz. Üçgen-Kare-Çember Formu'nu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilerden Türklerin sosyal yaşamıyla ve ekonomik faaliyetleriyle ilgili aşağıda verilen konu başlıklarından birini seçerek bu konu hakkında araştırma yapmalarını isteyiniz.

Kervansaray	Göçebe hayat	Bayramlar (hıdırellez, nevruz)
Tarım	Vakıf sistemi	Tersane
İkta sistemi	Yerleşik hayat	Dokumacılık
Hayvancılık	Aile	Ahilik Teşkilatı
Ticaret	Medrese	Yemek kültürü

- Öğrencilere araştırmalarını yaparken güvenilir kaynakları kullanmaları gerektiğini hatırlatınız.

- Öğrencilerin sayfa 15'teki **Ek-1**'de verilen örnek bilgi kartını dikkate alarak seçtikleri konu hakkında 4 adet bilgi kartı hazırlamalarını sağlayınız.
- Öğrencilere hazırlayacakları bilgi kartının başlık, kısa açıklama ve görsel-harita/çizim içermesi gerektiğini ifade ediniz.
- Öğrencilerden hazırladıkları bilgi kartlarını sınıf panosunda sergilemelerini isteyiniz.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 16'daki **Ek-2**'de verilen Üçgen-Kare-Çember Formu'nu doldurmalarını isteyiniz.

Ek-1

Örnek

Görsel 1.9: Sultanhanı Kervansarayı

KERVANSARAY

- Kervanların güvenliğini ve konaklamasını sağlamak amacıyla ticaret yolları üzerinde 35-40 km aralıkla kurulan yapılardır.
- Kervansaraylar Türk devletlerinde ticari hayatta büyük bir öneme sahiptir.
- Kervansaraylarda yolcular üç gün ücretsiz konaklama imkânına sahiptiler.
- Türkiye Selçuklu Devleti Dönemi'nde Aksaray'da yaptırılan Sultanhanı Kervansarayı önemli örneklerdendir.

GÖRSEL-HARİTA/ÇİZİM

BAŞLIK

KISA AÇIKLAMA

Ek-2

Üçgen-Kare-Çember Formu

- Öğrencilerden bu çalışmada ilk defa karşılaştıkları üç kavramı üçgenin, öğrendikleri dört bilgiyi karenin, konuya ilişkin cevabını merak ettikleri bir soruyu çemberin içine yazmalarını isteyiniz.

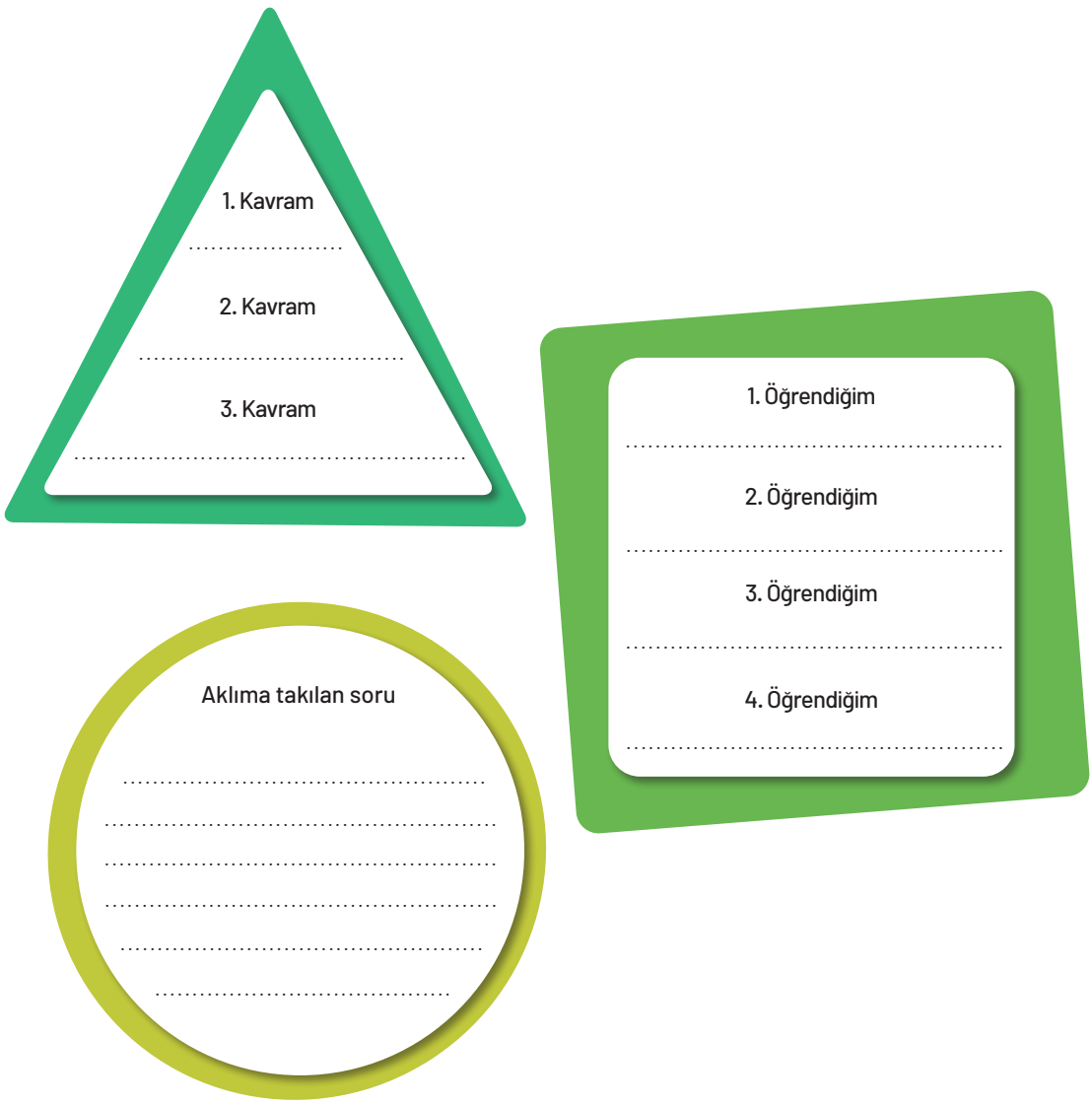

2. ETKİNLİK ADI Âlimleri Tanıyalım

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına öncülük eden âlimlerin çalışmaları hakkında kaynaklardan bilgi toplayarak kanıta dayalı ürün oluşturmasını ve paylaşmasını sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusuyla bağlantılı olarak 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerden birini seçerek bu âlimin çalışma alanlarını gösteren afiş tasarlamalarını isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Tarih kitapları • Sınıf panosu • Genel ağ erişimi olan bilgisayar • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere 1040-1299 yılları arasında Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusuyla ilgili genel bilgi veriniz.
- Öğrencilere Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusuyla bağlantılı olarak 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerden birini seçerek bu âlimin çalışma alanlarını gösteren bir afiş hazırlamaları gerektiğini belirtiniz.
- Öğrencilere afişi hazırlarken aşağıda verilen âlimlerden birini seçebileceklerini ya da araştırmaları sonucunda başka bir âlim belirleyebileceklerini ifade ederek çalışma alanlarıyla ilgili güvenilir bilgi kaynaklarından araştırma yapabileceklerini belirtiniz.
- Aşağıda verilen âlimleri gösteren görselleri ve bilgi notunu etkileşimli tahtadan açarak öğrencilerin incelemesini sağlayınız.

AHİ EVRAN

Temsilî

Çalışma Alanı: Tasavvuf, Ahi Teşkilatı

Türk İslam Dünyasına Katkıları: Ahilik teşkilatını kurarak esnaf ve sanatkârlar arasında dürüstlük, kardeşlik ve dayanışma sağlamıştır. Ekonomide dürüstlüğü İslam ahlakına dayandırmış, yardımlaşmayı esas alan bir toplum kurmuştur. İslam'ın sadece ibadet yönünü değil; çalışma, paylaşma ve sosyal sorumluluk gibi yönlerini de halka benimsetmiştir.

KAŞGARLI MAHMUD

Temsilî

Çalışma Alanı: Dil Bilimi, Kültür, Sözlük Yazımı

Eseri: Divanü Lügati't-Türk (Türk Dili Sözlüğü)

Türk İslam Dünyasına Katkıları: Türk boylarının dilini, kültürünü, atasözlerini ve şiirlerini kayıt altına alarak Türk kimliğinin korunmasına ve İslam coğrafyasında tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Bu çalışma, Anadolu'ya göç eden Türklerin hem dillerini hem de İslami kimliklerini korumalarında rehber olmuştur.

AHMED YESEVİ

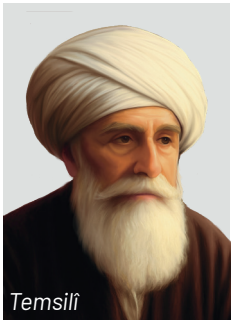
Temsilî

Çalışma Alanı: Tasavvuf

Eseri: Divan-ı Hikmet (Bilgelikler Kitabı)

Türk İslam Dünyasına Katkıları: İslam'ı sade bir dille halka anlatan ilk mutasavvıflardandır. Yesevilik tarikatını kurarak dervişleri aracılığıyla İslam'ın Anadolu'da yayılmasına öncülük etmiştir.

MEVLANA CELALEDDİN RUMİ

Temsilî

Çalışma Alanı: Tasavvuf, Edebiyat

Eserleri: Mesnevi (Maneviyatla İlgili Beyitler), Divan-ı Kebir (Büyük Divan), Fihi Ma Fih (Ne Varsa İçindedir)

Türk İslam Dünyasına Katkıları: Mevlevilik düşüncesinin etkisiyle insan, hoşgörü ve sevgi odaklı bir İslam anlayışı yaymıştır. Konya'da yaşamış ve büyük bir etki bırakmıştır.

HACI BEKTAŞ VELİ

Temsilî

Çalışma Alanı: Tasavvuf

Eseri: Makalat (Sözler)

Türk İslam Dünyasına Katkıları: Bektaşilik tarikatını kurarak İslam'ı özellikle göçebe Türkmenler arasında yaymıştır. Ahilik ve Yeniçeri Ocağı üzerinde etkili olmuştur.

YUNUS EMRE

Temsilî

Çalışma Alanı: Tasavvuf, Halk Şiiri

Eserleri: Risaletü'n-Nushiyye (Öğütler Kitapçığı), Divan

Türk İslam Dünyasına Katkıları: Sade bir Türkçeyle kaleme aldığı tasavvuf konulu şiirlerle halkın din anlayışını derinleştirmiştir. Şiirlerinde sevgi, hoşgörü ve Allah aşkını işlemiştir. Şiirleri hem bir iman rehberi hem de bir ahlak öğretisi niteliğindedir.

◆ Aşağıdaki bilgi notunda yer alan bilgileri öğrencilerle paylaşınız.

BİLGİ NOTU

Tasavvuf: İslam dininde Allah'la kalben bağ kurarak ruhu arındırma ve nefsin terbiyesiyle hakikate ulaşma yoludur. Tasavvuf ehli olan kişilere sufi veya **mutasavvıf** denir. Bu yolun amacı insanı ahlaki olarak güzelleştirmek, dünya sevgisinden arındırmak ve Allah'a daha yakın bir kul hâline getirmektir.

Âlim: Çok okuyan ve özellikle din konusunda derin bilgi sahibi olan kişi demektir. Genellikle Kur'an, hadis, fıkıh (İslam hukuku), tefsir (Kur'an yorumu) gibi alanlarda eğitim alan ve bu konularda insanlara yol gösteren kişilere denir.

Yeniçeri Ocağı: Osmanlı Devleti'nde, Kapıkulu askerlerinin en önemli sınıfını oluşturan, padişahın hizmetinde daimî görev yapan askerî teşkilata denir.

Ahilik: Anadolu'da esnaf ve zanaatkârlar arasında ahlâk, dayanışma ve meslekî düzeni sağlayan teşkilata denir.

Tarikat: Tasavvuf anlayışına sahip olanların, belli kurallar ve manevi disiplin çerçevesinde oluşturduğu topluluğa denir.

Derviş: Bir tarikata bağlı, sade yaşam süren ve insanlara yardım eden kişilere denir.

Yesevîlik: Ahmet Yesevî'nin öğretilerine dayalı tasavvuf yoluna denir.

Mevlevîlik: Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin öğretilerine dayalı tasavvuf yoluna denir.

Bektaşîlik: Hacı Bektaş-ı Veli'nin öğretilerine dayalı tasavvuf yoluna denir.

- Öğrencilere etkinlik süresince rehberlik edeceğinizi söyleyiniz ve hazırlayacakları afişi süreç sonunda Öz Değerlendirme Formu ile değerlendireceklerini belirtiniz.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilere afişte bulunması gereken unsurların başlık, görseller ve afişin açıklaması olduğunu söyleyiniz.
- Öğrencilere afişte bulunması gereken unsurların başlık, görseller ve afişin açıklaması olduğunu söyleyiniz.
- Öğrencilere afişlerinde seçtikleri âlimlerin çalışma alanları, şiirleri, özlü sözlerinin de olması gerektiğini söyleyiniz.
- Öğrencilere sayfa 21'deki **Ek-1**'de verilen örnek boş afiş şablonundan da yararlanabileceklerini belirtiniz. **Ek-1**'deki boş afiş şablonunu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilere rehberlik ediniz.
- Öğrencilerin hazırladıkları afişleri sınıf panosunda sergilemelerini sağlayınız.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 22'deki **Ek-2**'de verilen Öz Değerlendirme Formu' nu doldurmalarını isteyiniz.

Önerilen Farklı Etkinlikler

- Öğrencilerden Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında etkili olan 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerden birini seçerek sınıfta canlandırma yapması istenebilir.
- Öğrencilerden Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında etkili olan 1040-1299 yılları arasında yaşamış âlimlerin eserlerini tanıtmak amacıyla kısa bir metin yazmaları istenebilir.

Ek-1

BAŞLIK

GÖRSEL

AFİŞİN AÇIKLAMASI

Ek-2

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:

Sınıf-Numarası:

Bu form etkinlik sürecinde kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Aşağıdaki soruların cevaplarını verilen boşluklara yazınız.

1. Bu etkinlik sırasında neler öğrendim?

.....
.....

2. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler nelerdir?

.....
.....

3. Bu etkinlik sırasında en çok zorlandığım bölümler nelerdir?

.....
.....

4. Hangi alanda kendimi geliştirmeliyim?

.....
.....

5. Çalışma sonrasında Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması konusunda farklı olarak öğrenmek istediğim şeyler nelerdir?

.....
.....

3. ETKİNLİK ADI Türk-İslam Mirasının İzinde

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam dünyasında bilim, kültür, eğitim ve sanat alanında meydana gelen gelişmeleri özetleyen kısa bir metin yazarak tarihsel bilgi edinme, edinilen bilgiyi özetleyebilme ve özetledikleri bilgileri sunmalarını böylece iletişim becerileri kazanmalarını sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam bilim, kültür, eğitim ve sanat alanında meydana gelen gelişmeleri özetleyen bir kısa metin yazmalarını isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Tarih kitapları • Sınıf panosu • Yazı malzemeleri • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere etkinliğin amacını belirtiniz.
- Öğrencilerin 1040-1299 yılları arasında Türk-İslam bilim, kültür, eğitim ve sanat alanında meydana gelen gelişmeleri örnekler üzerinden anlamalarını sağlamak için sayfa 25-27'deki **Ek-1**'de verilen etkinliği etkileşimli tahtaya yansıtarak onlara yaptırınız.
- Öğrencilere hazırlayacakları metnin başlık, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşacağını belirtiniz. Bu bölümde yer alması gereken bilgileri öğrencilere okuyunuz.

Metnin Başlığı	Bu bölüm yazılacak metnin ana düşüncesidir. Başlığı okuyan kişi metinde neye yer verildiğini anlar. Bu yüzden dikkat çekici bir başlık kullanmalısınız.
Giriş Bölümü	Metinde anlatılmak istenen konunun genel olarak ifade edildiği bölümdür. Bu bölümü kısa ve öz yazınız.
Gelişme Bölümü	Bu bölümde anlatmak istediğiniz konuyu detaylandıracaksınız. Düşüncelerinizi desteklemek için örnekler verebilirsiniz.
Sonuç Bölümü	Bu bölümde metinde anlatmak istediğiniz konuyu toparlayıp özetleyiniz.

- Öğrencilerin hazırlayacakları metin için sayfa 28'deki **Ek-2**'de verilen taslaktan yararlanmalarını sağlayınız.
- Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını dikkate alarak ve **Ek-2**'de verilen şablonu kullanmalarını sağlayarak onlara örnek bir metin çalışması yaptırabilirsiniz. Öğrencilere örnek metin yazdırılacaksa **Ek-2**'de verilen örnek çalışma kâğıdını öğrenci sayısı kadar çoğaltarak onlara dağıtınız.
- Öğrencilere etkinlik sonunda Çıkış Kartı'nı dolduracakları bilgisini veriniz. Çıkış Kartı'nı öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

- Öğrencilere hazırlayacakları çalışmanın Kontrol Listesi ile değerlendirileceğini belirtiniz. Kontrol Listesi'ni öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilere hazırlayacakları metinde kelime sınırı olmayacağını ve her öğrencinin kendini yeterli şekilde ifade edebilmesi gerektiğini belirtiniz.
- Öğrencilere hazırlanacak metin için aşağıdaki dikkat edilmesi gereken noktaları okuyunuz.

Dikkat Edilecek Noktalar

- Metinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmelerden en az üçüne yer verilmelidir.
- Metinde örnek şahsiyetler, yapılar veya kurumlara yer verilerek yazı somutlaştırılmalıdır.
- Metnin özgün bir başlığı olmalıdır.
- Metin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmalıdır.
- Metin özgün bir şekilde yazılmalıdır.
- Metin akıcı olmalıdır.
- Metinde yanlış bilgiye yer verilmemelidir.
- Metinde dil bilgisi kurallarına uyulmalıdır.
- Metne zamanında başlanmalı ve metin verilen sürede tamamlanmalıdır.
- Metin sınıfta sunulmalıdır.

- Metnin yazım sürecini başlatınız.
- Öğrencilere etkinlik süresince rehberlik yapacağınızı ve süreç sonunda yazılan metnin sınıfta sunulacağını vurgulayınız.
- Hazırlanan metinlerin sınıf panosunda sergilenmesini sağlayınız.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 29'da **Ek-3**'te verilen Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerin çalışmalarını değerlendirmek için sayfa 30'daki **Ek-4**'te verilen Kontrol Listesi'ni kullanınız. Değerlendirme sonucunuzu öğrenciler ile paylaşarak öğrencilere bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Ek-1

BİLİM

Bilim	Önemli Gelişmeler	Örnek Şahsiyetler	Kurumlar
Evrenin veya olayların bir bölümünü konu olarak seçen, deneye dayanan yöntemler ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi.	Bu dönemde astronomi, fizik, matematik, tıp ve coğrafya gibi alanlarda önemli gelişmeler yaşanmıştır.	• Ömer Hayyam • El-Cezerî • Nasîrüddîn Tûsî	• Nişabur Rasathanesi • Artuklu Sarayı Atölyesi

BİLGİ NOTU

Artuklular döneminde yaşayan El-Cezerî dönemin hükümdarına kendi kendine hareket edebilen bir robot sunmuştur. Bu robot dünyada ilk mekanik robot olarak kabul edilmektedir. Bu mekanik yapı bugünkü gelişmiş robotların temelini oluşturmaktadır. Türkiye'nin ilk uçan aracına bu yüzden Cezerî adı verilmiştir.

KÜLTÜR

Kültür	Önemli Gelişmeler	Örnek Şahsiyetler
Bir toplumun tarih boyunca oluşturduğu maddi ve manevi bütün değerlerdir. Bu değerler hem insanın çevresine uyum sağlamasını hem de çevresini değiştirmesini sağlar.	Türk-İslam kültürü bu dönemde halka açık sohbet meclisleri, tasavvufi sohbetler ve halk hikâyeleri yoluyla kültürel birikim sağlamıştır.	• Ahmet Yesevi • Dede Korkut Hikâyeleri • Mevlana Celaleddin Rumi • Hacı Bektaş Veli • Yunus Emre • Kaşgarlı Mahmud

? Kültürel değerlerin sonraki kuşaklara aktarılmasının toplumsal faydaları sizce nelerdir?

Ek-1'in devamı

EĞİTİM

Eğitim	Önemli Gelişmeler	Örnek Şahsiyetler	Kurumlar
Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme.	Medrese sistemi kurumsallaşmıştır. Nizamiye Medreseleri ile birlikte eğitim devlet eliyle düzenli hâle getirilmiştir. Fıkıh, kelam, mantık ve edebiyat dersleri okutulmuştur.	• İmam Gazali • Kaşgarlı Mahmud • Fahreddin er-Râzî • Nasîrüddîn Tûsî	• Nizamiye Medreseleri

Aşağıdaki metni öğrencilere okuyunuz ve verilen soruyu yöneltiniz.

Okuma Metni

Nizamiye Medreseleri şehir merkezlerinde, pazarların işlek oldukları yerlerde kurulmaları dolayısıyla ekonomik sıkıntı çekmemişler, gelirleri giderlerinden fazla olacak şekilde planlanarak kurulmuşlardır. Medreselerin etraflarında yer alan külliyelerde bulunan arastalardan ve dükkanlardan alınan kira gelirleri medreselerin masraflarının karşılanmasında kullanılmıştır. Bu anlayış medreselerin uzun süre ayakta kalmasına yardım etmiştir. Gelirleri giderlerinden oldukça fazla olan bu medreselerdeki hocalara o dönem şartları içerisinde önemli miktarda maaş ödemeleri yapılmıştır. Bu medreselerde eğitim veren müderrislerin 150 dinardan fazla maaş aldıkları öngörülmektedir. Medreseler ekonomik olarak güçlü olacak şekilde inşa edildikleri için farklı alanlarda uzmanlaşmış ilim adamlarının getirilerek öğrencilere konferanslar vermeleri mümkün olmuştur.

(...)

Beytullah KAYA,
Nizamiye Medreseleri ve Eğitim Geleneği
(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

? Farklı alanlarda uzmanlığı olan ilim adamlarının öğrencilere konferanslar vermesinin amacı sizce nedir?

BİLGİ NOTU

Arasta: Aynı işi yapan esnafın bulunduğu bölüm.
Külliye: Bir caminin çevresindeki yapılar bütünü.
Medrese: İslâm tarihinde eğitim ve öğretim kurumlarının genel adı.
Müderris: Medresede ders veren yüksek rütbeli hoca.

Ek-1'in devamı

SANAT

Sanat	Önemli Gelişmeler	Mimari Eserler
Duygu ve düşünceleri göze ve gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme konusundaki yaratıcılık.	Mimari alanda kervansaraylar, camiler, türbeler, medreseler inşa edilmiştir. Geometrik ve bitkisel süslemeler, çinicilik ve taş işçiliği gelişmiştir.	• Konya Alaeddin Camii • Sivas Gök Medrese • Divriği Ulu Camii

Sivas Gök Medrese'nin giriş kapısındaki taş oymacılığını gösteren görseli öğrencilerle paylaşarak onlara aşağıdaki soruyu yöneltiniz.

Görsel 1.10: Sivas Gök Medrese

? Sivas Gök Medrese'nin kapısındaki taş oymacılığı süsleme sanatıyla ilgili düşünceleriniz nelerdir?

BİLGİ NOTU

Kervansaray: Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han.
Türbe: İslâm coğrafyasında tanınmış şahsiyetlerin mezar anıtı.

Ek-2

ÖRNEK METİN TASLAĞI

Metin başlığı: .....

Giriş Bölümü:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Gelişme Bölümü:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Sonuç Bölümü:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ek-3

ÇIKIŞ KARTI

3 Yaz (Bu çalışmayı yaparken öğrendiğiniz üç yeni bilgiyi yazınız.)
➔
➔
➔
2 Sor (Hâlâ cevabını merak ettiğiniz iki soru yazınız.)
➔
➔
1 Paylaş (Türk-İslam bilim, kültür, eğitim ve sanat alanı hakkında öğrendiklerinizle ilgili bir görüşünüzü paylaşınız.)
➔

Ek-4

KONTROL LİSTESİ		
Adı Soyadı: **Tarih:** **Sınıfı-Numarası:**		
Aşağıdaki maddeleri okuyarak ilgili alanı işaretleyiniz. "Hayır" bölümündeki işaretleriniz birden fazlaysa öğrencilerin konuyla ilgili eksik öğrenmelerini tamamlaması için onlara yardımcı olunuz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Metinde bilim, kültür, eğitim ve sanat alanlarındaki gelişmelerden en az üçüne yer verilmiştir.		
Elde edilen bilgiler özetlenerek yeniden ifade edilmiştir.		
Metin; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmuştur.		
Metinde bilgi yanlışına yer verilmemiştir.		
Güvenilir kaynaklar kullanılmıştır.		
Metninde örnek şahsiyetler, yapılar veya kurumlara yer verilerek yazı somutlaştırılmıştır.		
Metin etkinliğin amacına (bilgi edinme, özetleme, yazılı anlatım becerisi) uygun olarak yazılmıştır.		
Metin sınıfta sunulmuştur.		
Metin verilen sürede tamamlanmıştır.		
Metin pano için teslim edilmiştir.		

Öğretmen geri bildirimi

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ÜNİTE 2

BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI (1299-1453)

1. ETKİNLİK ADI	Kuruluştan 1453'e Osmanlı'nın Siyasi Yolculuğu
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar yaşanan siyasi mücadelelerden hatırladıkları bilgileri özetleyerek özgün bir ürün oluşturmalarını sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden öğretmeni veya akranlarından yardım alarak kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte Osmanlı Devleti'nin siyasi mücadelelerinden hatırladıklarına ilişkin bilgi görseli hazırlamalarını isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Tarih kitapları, makale ve dergiler • Fotoğraf, resim, tablo, minyatür gibi görseller, haritalar • Yazı malzemeleri • Genel ağ erişimi olan bilgisayar • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Etkinliğin amacı hakkında öğrencilerinizi bilgilendiriniz.
- Öğrencilere kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte Osmanlı Devleti'nin siyasi mücadelelerinden hatırladıklarına ilişkin bir bilgi görseli hazırlayacaklarını söyleyiniz.
- Öğrencilere bu süreçte sizden veya akranlarından yardım almalarını belirtiniz.
- Öğrencilere gerekirse konu ile ilgili bilgilerini hatırlatmak için güvenilir kaynaklardan ve ders kitaplarından yararlanabileceklerini; konferans, seminer, belgesel, film, tiyatro oyunu izleyebileceklerini; müze, resim ve minyatür sergilerini ziyaret edebileceklerini belirtiniz. Bu süreçte öğrencilerinize kısa, anlaşılır notlar almalarını ve videoları izlerken sesli tekrarlar yapmalarını söyleyebilirsiniz.
- Sayfa 34'teki **Ek-1**'de verilen "Bilgi görseli nedir?" konusunu ve bilgi görseli örneğini etkileşimli tahtaya yansıtarak öğrencilere gerekli açıklamaları yapınız.
- Öğrencilere hazırlayacakları bilgi görselinin çalışmanın sonunda Kontrol Listesi ile değerlendirileceğini belirtiniz. Kontrol Listesi'ni öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilere konu ile ilgili önceki öğrenmelerini hatırlatmak amacıyla sayfa 35-36'daki **Ek-2**'de verilen kart eşleştirme oyununu oynatabilirsiniz.
- Etkileşimli tahtayı açarak öğrencilere **Ek-2**'de yer alan kartlar hakkında açıklama yapınız.
- Kartları A4 kâğıdından, kartondan vb. materyallerden hazırlayabilirsiniz.
- Oyunu başlatırken **Ek-2**'de yer alan kartları karışık olarak öğrencinin masasına diziniz.
- Öğrencilerden masalarında yer alan Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un fethine kadar olan süreçte yaşanan siyasi olaylara ait kartlardan bir tane seçerek bu kartı açıklaması olan kartla eşleştirmelerini isteyiniz.

- Öğrencilerden eşleştirdikleri kartları diğer kartlardan ayrı bir yere yan yana dizmelerini isteyiniz ve masadaki kartlar bitene kadar eşleştirme sürecinin devam etmesini sağlayınız.
- Oyunun sonunda yapılan eşleştirmeleri kontrol ediniz ve varsa yanlış eşleştirmeleri düzeltiniz.
- Öğrencilerden konu ile ilgili bir bilgi görseli oluşturmasını isteyiniz. Öğrencilere bilgi görselinde grafik, harita ve görsellerden yararlanmaları gerektiğini belirtiniz.
- Öğrencilerin bilgi görselini oluştururken aşağıdaki konu başlıklarından yararlanmasını sağlayınız.

» Anadolu Türk Beylikleri ile olan mücadele
» Doğu Roma (Bizans) ile ilişkiler
» Haçlılar ile mücadele
» Timur Devleti ile ilişkiler: Ankara Savaşı
» Fetret Devri
» İstanbul'un Fethi'nin nedenleri ve fetih için yapılan hazırlıklar

Dikkat Edilecek Noktalar

- Olumlu ve destekleyici bir ortam oluşturunuz.
- Öğrencilere açık ve net yönergeler veriniz.
- Öğrencilerin çabalarını ve başarılarını takdir ediniz ve onlara yapıcı geri bildirimlerde bulununuz.

- Öğrencilere hazırladıkları bilgi görsellerinin sınıf panosunda sergileneceğini belirtiniz.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerin ürünlerini değerlendirmek için sayfa 37'deki **Ek-3**'te verilen Kontrol Listesi'ni kullanınız.
- Değerlendirme sonucunuzu öğrenciler ile paylaşarak öğrencilere bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Önerilen Farklı Etkinlikler

▶ Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin 1299-1453 yılları arasındaki siyasi gelişmeleri ile ilgili bir akış şeması oluşturmaları istenebilir.

▶ Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin 1299-1453 yılları arasındaki siyasi gelişmeleri ile ilgili tarih şeridi oluşturmaları istenebilir.

▶ Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin 1299-1453 yılları arasındaki siyasi gelişmelerini anlatan kısa özetler yazmaları istenebilir.

Ek-1

Okuma Metni

Bilgi Görseli (İnfografik) Nedir?

Görselleştirme, öğrenme-öğretme süreçlerinde öğrenenlerin karmaşık bilgiyle başa çıkabilmeleri için sıkça başvurulan etkili bir yöntemdir. Bilgi görselleştirme ise öğrenenin öğrenme sürecinde bilgiyi yapılandırma, örgütleme, düzenleme, değerlendirme, açımlama ve iletişim kurma amacıyla bilgisini görünür ve kullanılabilir hale getirmesini ve anlam oluşturmasını sağlayan bir stratejidir. Bilgi görselleştirmeyle öğrenen, bilgisini daha erişilebilir, geliştirilebilir, üzerinde tartışılabilir ve yönetilebilir hale getirebilmektedir. Öğrenenler, teknolojik araçları kullanabilen, bilgiyi anlayan ve hatırlayan bireyin ötesinde aradığı bilgiye erişebilen, bilgiyi yapılandıran, kullanabilen, tasarlayabilen ve yayabilen birey olmak durumundadırlar. Erişilebilen bilgideki artış ve uyarıcı yoğunluğu karşısında öğrenen, teknolojiyi iyi kullanmanın ötesinde dil, sembol ve metni etkili kullanabilmeli, iletişim becerileri güçlü, iyi düzeyde bilgi, görsel, işitsel ve bilgisayar okuryazarı olmalıdır. Bilgi görselleştirme, tanımlanan söz konusu niteliklerin sağlanabilmesi için öğrenenin kullanabileceği etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Öğrenme öğretme bilimlerinin odaklanması gereken nokta ise öğrencinin öğrenme sürecinde bilgisini görselleştirmesine olanak sağlayacak bilgi görselleştirme stratejilerinin ve araçlarının geliştirilmesidir. Görselleştirme amacıyla, grafik düzenleyiciler, taslak çizimleri, piktogramlar, kavram haritaları, akış diyagramları, simülasyonlar vb. birçok yöntem kullanılmakta, kavram haritaları bilgi görselleştirme konusunda ön plana çıkmaktadır.

(...)

Pınar Nuhoğlu Kibar, Buket Akkoyunlu,
Eğitimde Bilgi Görselleştirme: Kavram Haritalarından İnfografiklere
(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

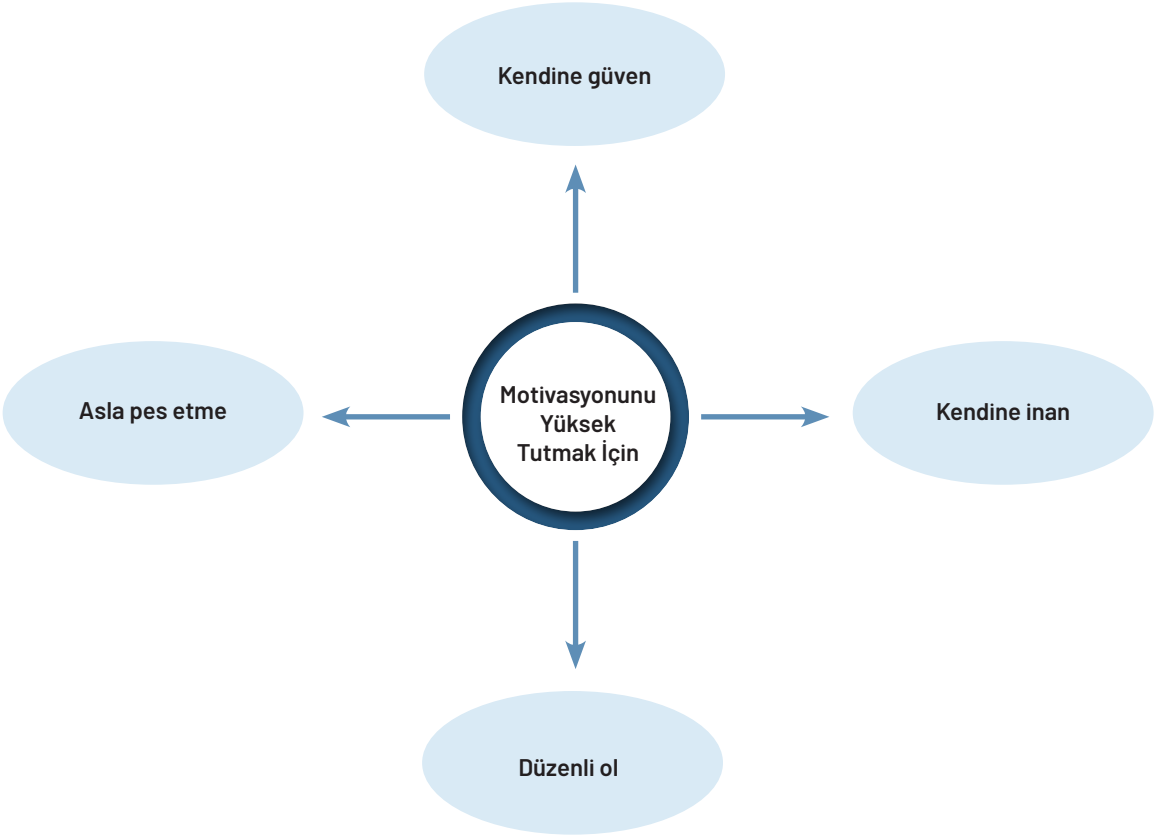

Ek-2

Kart Eşleştirme Oyunu

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte yaşanan siyasi olayların başlıklarına ait kartlar

1 Beyliklerle Mücadele	2 Doğu Roma (Bizans) ile İlişkiler
3 Haçlılar ile Mücadele	4 Timur Devleti ile İlişkiler
5 Fetret Dönemi	6 Fetih Öncesi Hazırlık

Ek-2'nin devamı

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan İstanbul'un Fethi'ne kadar geçen süreçte yaşanan siyasi olayların açıklamalarına ait kartlar

A kartı

Ankara Savaşı'nın kaybedilmesinden sonra başlamıştır.

11 yıl sürmüştür.

Çelebi Mehmet'in hükümdar olmasıyla sona ermiştir.

B kartı

Haçlılar ile Balkanlarda mücadele edilmiştir.

Haçlılar ile ilk olarak I. Murat Dönemi'nde Sırpsındığı ve I. Kosova savaşları yapılmış ve bu savaşları Osmanlılar kazanmıştır.

II. Murat'ın kazandığı II. Kosova Savaşı'ndan sonra Haçlılar uzun bir süre Osmanlı Devleti'ne tehdit olmaktan çıkmıştır.

C kartı

Osmanlılar, ilk ilerleyişlerini batıya doğru yapınca Doğu Roma (Bizans) ile karşı karşıya kalmıştır.

Koyunhisar Savaşı ilk Osmanlı-Bizans savaşıdır.

Ç kartı

Osmanlı Devleti'nin topraklarına kattığı ilk Anadolu Beyliği, Karesioğulları'dır.

I. Bayezid (Yıldırım) Dönemi'nde Hamitoğulları'ndan satın alma yoluyla, Germiyanoğulları'ndan çeyiz yoluyla toprak alınmıştır.

D kartı

Doğu Roma (Bizans) İstanbul'u savunmak amacıyla Haliç girişini kalın zincirle kapatmıştır.

II. Mehmed Anadolu Hisarı'nın karşısına "Boğazkesen" adı verilen Rumeli Hisarı'nı yaptırmıştır.

E kartı

I. Bayezid Dönemi'nde Timur ile Ankara Savaşı yapılmıştır. Osmanlı Devleti savaşı kaybetmiştir.

Ek-3

KONTROL LİSTESİ		
Adı Soyadı: **Tarih:** **Sınıfı-Numarası:**		
Aşağıdaki maddeleri okuyarak ilgili alanı işaretleyiniz. "Hayır" bölümündeki işaretleriniz birden fazlaysa öğrencilerin konuyla ilgili eksik öğrenmelerini tamamlaması için onlara yardımcı olunuz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Bilgi görseli Osmanlı Devleti'nin 1299-1453 yılları arasını kapsamıştır.		
Bilgi görselinde Osmanlı Devleti'nin (1299-1453) siyasi ilişkilerine yer verilmiştir.		
Bilgi görseli hedeflenen tarih sürecini kronolojik olarak yansıtmıştır.		
Bilgi görselinde konuya dair bilginin seçimi ve sunumu, özgün bir şekilde yapılmıştır.		
Konuyla ilgili grafik, harita ve görsel gibi materyallerden yararlanılmıştır.		
Bilgi görseli açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmıştır.		
Tarihî veriler doğru kullanılmıştır.		
Metinler okunaklı olup imla ve noktalama kurallarına uygundur.		
Öğretmen geri bildirimi		

2. ETKİNLİK ADI: Anadolu İrfanına Katkısı Olan Âlimler

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında etkisi olan bir âlimin öğretilerini anlama ve yorumlama becerilerini geliştirebilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden Osmanlı Devleti'nin ilim ve irfan geleneğinin oluşmasında etkili olan bir âlimin öğretilerini açıklamalarını isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Yazı malzemeleri • Etkileşimli tahta • Akademik tarih kitapları

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere etkinliğin amacı hakkında bilgi veriniz.
- Aşağıdaki tanıtım kartlarını etkileşimli tahtadan açarak öğrencilerin okumasını sağlayınız.

Davud-i Kayseri	Kayseri'de doğan Davud-i Kayseri aklî ve naklî ilimler alanında kendini kanıtlamıştır. Orhan Gazi tarafından açılan ve Osmanlı Devleti'nin ilk medresesi olma özelliği taşıyan İznik Medresesine müderris olarak atanmıştır. Osmanlı Devleti'nin ilk müderrisi olarak İznik medresesinde hadis, fıkıh, felsefe ve mantık alanlarında dersler vermiştir.
Dursun Fakih	Karaman'da doğan Dursun Fakih, Osman Gazi ile birlikte savaşlara katılmıştır. Karacahisar fethedildikten sonra kiliseden camiye çevrilen yapıda Osmanlı Devleti'nin bağımsızlık sembolü olarak Osman Gazi adına ilk hutbeyi okumuştur. Dinî nitelikli "Gazavatnâme" adlı eseri yazmıştır.
Emir Sultan	Buhara'da doğan Emir Sultan Anadolu'ya gelerek Bursa'ya yerleşmiştir. Kısa sürede Bursa halkının sevgisini kazanan Emir Sultan, Osmanlı padişahı Yıldırım Bayezid'in kızıyla evlenmiştir. İstanbul kuşatmasında padişah II. Murad'ın yanında yer alarak kuşatmaya katılmıştır. Padişahlar sefere giderken Emir Sultan dualar eşliğinde padişahlara kılıç kuşatmış ve bu durum Osmanlı Devleti'nde padişahlara kılıç kuşatma geleneğinin doğmasına vesile olmuştur.
Hacı Bayram Veli	Orhan Gazi döneminde Ankara'da doğan Hacı Bayram Veli müderrislik yapmıştır. Daha sonra müderrisliği bırakarak tasavvufa yönelen Hacı Bayram Veli, Osmanlı Devleti'nin manevi yapısının oluşmasında etkili olmuştur. Orhan Gazi, I. Murad, Yıldırım Bayezid, Çelebi Mehmed ve II. Murad dönemlerinde yaşayan Hacı Bayram Veli, Anadolu irfanının oluşmasında önemli bir rol üstlenmiştir.

Şeyh Edebali	Karaman'da doğan Şeyh Edebali, zaviyesinde sık sık Osman Gazi'yi misafir etmiştir. Bu ziyaretlerden birinde Osman Gazi bir rüya görmüştür. Rüya Şeyh Edebali tarafından Osmanlı Devleti'nin kurulacağı ve Osmanoğulları'nın hükümranlığını uzun süre sürdüreceği yönünde yorumlanmıştır. Şeyh Edebali mutasavvıf olmasının yanı sıra Ahî teşkilatının liderleri arasında da yer almaktadır.

- Aşağıdaki eşleştirme sorusunu etkileşimli tahtaya yansıtınız.
- Öğrencilerden bilgi kutusundaki bilgilerden yola çıkarak aşağıda yer alan âlimleri ve bu âlimlerin öne çıkan özelliğini uygun şekilde eşleştirmelerini isteyiniz.

Aşağıdaki âlimleri ve bu âlimlerin öne çıkan özelliklerini eşleştiriniz.		
Dursun Fakih	(....)	**a.** Osmanlı Devleti'nin ilk müderrisi
Davud-i Kayseri	(....)	**b.** Osman Gazi'nin rüyasını yorumlayan Ahî teşkilâtı lideri
Hacı Bayram Veli	(....)	**c.** Osmanlı manevi yapısına büyük katkıları olan âlim
Şeyh Edebali	(....)	**ç.** II. Murad döneminde İstanbul kuşatmasına katılan âlim
Emir Sultan	(....)	**d.** II. Mehmed'in hocası tabip ve mutasavvıf olan âlim
		e. Gazavatnâme adlı eseri kaleme alan Osmalı âlimidir.

- Sayfa 40'ta verilen **Ek-1**'i çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- Öğrencilerden yukarıda hakkında bilgi verilen âlimlerden birini seçmelerini isteyiniz.
- Öğrencilere seçtikleri âlimin **Ek-1**'deki öğretisinden yola çıkarak bir metin oluşturacakları bilgisini veriniz.
- Öğrencilere metni oluştururken
  - seçtikleri âlimin öğretisini kendi bakış açıları doğrultusunda açıklamaları
  - özgün bir metin oluşturmaları

  gerektiğini ifade ediniz.
- Öğrencilere çalışmalarının Çıkış Kartı ile değerlendirileceğini belirtiniz. Çıkış Kartı'nı öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Sayfa 41'de verilen **Ek-2**'yi çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- Öğrencilerden seçtikleri âlimin **Ek-1**'de yer alan öğretisini yorumlayarak açıklamalarını **Ek-2**'ye yazmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerin oluşturdukları metni sınıfta okumalarını sağlayınız.
- Etkinlik sonrasında öğrencilerin yazdıkları metni sınıf panosunda sergilemelerini sağlayınız.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 42'deki **Ek-3**'te verilen Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.

Ek-1

Davud-i Kayseri

Tabiat ışık veren ve yakıcı özelliğe sahip olan genel toplam enerjidir.

Dursun Fakih

Ey gaflet içindeki kişi kendine gel
Bu işi anlamak için ona neyin benzediğini bil
Aklını Hz. Muhammed'e benzet
Nefsini mücadele eden Ebu Cehil'e benzet

Emir Sultan

Dindar kişi ibadetine gösteriş karıştırmış
Geriye kalan insanlar ondan bile daha kötü.
Ne bir bilgin sahip çıkar birine
Ne de ileri gelenlerde merhamet kalmış.

Hacı Bayram Veli

Bilmek istersen seni
Can içinde ara canı
Geç canından bul anı
Sen seni bil, sen seni

Şeyh Edebali

İnsanı yaşat ki Devlet yaşasın!

Ek-2

Öğrencinin
Adı Soyadı:
Sınıfı-Numarası:

Seçtiğiniz âlim: .....

Seçtiğiniz âlimin öğretisini kendi cümlelerinizle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ek-3

ÇIKIŞ KARTI

3 Yaz (Bu çalışmayı yaparken öğrendiğiniz üç yeni bilgiyi yazınız.)
➔
➔
➔
2 Sor (Hâlâ cevabını merak ettiğiniz iki soru yazınız.)
➔
➔
1 Yorum (Öğrendiklerinizle ilgili bir görüşünüzü paylaşınız.)
➔

ÜNİTE 3

CİHAN DEVLETİ OSMANLI (1453-1683)

1. ETKİNLİK ADI	Osmanlılar Üç Kıtada
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nin bir cihan devleti hâline gelmesini sağlayan önemli askerî olayları kronolojik olarak görmelerini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden İstanbul'un Fethi'nden II. Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte meydana gelen askerî mücadeleleri tarih şeridi üzerinde göstermelerini isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Ansiklopediler • Genel ağ erişimi olan bilgisayar • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencileri etkinliğin amacı hakkında bilgilendiriniz.
- Öğrencilerin konu hakkında bilgilerini pekiştirmek amacıyla sayfa 45'teki **Ek-1'**de verilen tabloyu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilerden **Ek-1'**de verilen tablodaki boş kutucuklara olayların tarihini yazmalarını isteyiniz.
- Öğrencilere çalışmalarının Öz Değerlendirme Formu ile değerlendirileceği bilgisini veriniz. Öz Değerlendirme Formu'nu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Sayfa 46'da verilen **Ek-2'**deki tabloyu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilerden **Ek-2**'deki tabloda yılları verilen askerî mücadelelerin neler olduğunu kutucuklara yazmalarını isteyiniz.
- Öğrencilerin çalışmalarını sınıf panosunda sergilemelerini sağlayınız.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 47'deki **Ek-3**'te verilen Öz Değerlendirme Formu'nu doldurmalarını isteyiniz.
- Doldurulan formları değerlendirip öğrencilere bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Önerilen Farklı Etkinlikler

► Öğrencilerden İstanbul'un Fethi'nden II. Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte meydana gelen askerî mücadeleler sonucunda Osmanlı Devleti'nin bir cihan devleti hâline gelmesi ile ilgili hangi kıtalarda hangi devletlerle hangi alanlarda mücadele ettiği hakkında kısa bir metin yazması istenebilir.

Ek-1

Aşağıdaki tabloda 1453-1683 yılları arasında karalarda ve denizlerde gerçekleşen bazı önemli askerî mücadeleler ve sonuçları verilmiştir. Askerî olayların gerçekleştiği tarihi karşısında verilen kutucuğa yazınız.

	OLAY	SONUCU	YILI
1	Otranto Seferi	Osmanlı Devleti'nin İtalya'daki ilk toprak kazanımı gerçekleşti.	.....
2	Otlukbeli Muharebesi	Doğu Anadolu üzerinde Akkoyunlu tehlikesi sona erdi.	.....
3	II.Viyana Kuşatması	Osmanlı Devleti Avrupa'da büyük ölçekli toprak kaybına uğradı.	.....
4	İstanbul'un Fethi	Orta Çağ sona erdi. Yeni Çağ başladı.	.....
5	Çaldıran Muharebesi	Safevi tehlikesi önlendi. Doğu sınırı güvence altına alındı.	.....
6	Hint Deniz Seferleri	Portekiz'in engellediği Hint deniz yolu ticareti (Baharat Yolu) açılmaya çalışıldı.	.....
7	Ridaniye Muharebesi	Mısır fethedildi. Halifelik Osmanlılara geçti.	.....
8	Fas'ın Osmanlı hâkimiyetine alınması	Kuzey Afrika'nın fethi tamamlandı.	.....
9	I. Viyana Kuşatması	Macaristan üzerindeki Alman tehdidi önlendi.	.....
10	Yemen'in Osmanlı hâkimiyetine alınması	Kızıldeniz girişi kontrol altına alındı.	.....
11	Mercidabık Muharebesi	Suriye fethedildi.	.....
12	Preveze Deniz Zaferi	Akdeniz Türk gölü oldu.	.....
13	Kıbrıs'ın Fethi	Doğu Akdeniz'in güvenliği sağlandı.	.....
14	Mohaç Meydan Muharebesi	Macaristan fethedildi.	.....
15	Kırım'ın Fethi	Karadeniz Türk gölü oldu.	.....

Ek-2

Aşağıda Osmanlı Devleti'nin bir cihan devleti olması yolunda yaşanan bazı önemli tarihleri verilmiştir. Bu tarihlerin yanına hangi olayla ilgili olduğunu yazınız.

1453	.....
1473	.....
1475	.....
1480	.....
1514	.....
1516	.....
1517	.....
1526	.....
1529	.....
1538	.....
1538/1553	.....
1568	.....
1571	.....
1578	.....
1683	.....

Ek-3

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:

Sınıf-Numarası:

Bu form etkinlik sürecinde kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Aşağıdaki soruların cevaplarını verilen boşluklara yazınız.

1. Bu etkinlikte neler öğrendim?

.....
.....

2. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler nelerdir?

.....
.....

3. Bu etkinlik sırasında en çok zorlandığım bölümler nelerdir?

.....
.....

4. Hangi alanda kendimi geliştirmeliyim?

.....
.....

5. Çalışma sonrasında İstanbul'un Fethi'nden II. Viyana Kuşatması'na kadar geçen süreçte meydana gelen askerî mücadeleler konusunda farklı olarak öğrenmek istediğim şeyler nelerdir?

.....
.....

2. ETKİNLİK ADI	Fethin Kaleme Alınışı
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müzesinin görsellerinden hareketle hikâye yazmasını sağlayarak tarihsel empati, görsel okuma ve yorumlama becerilerinin gelişmesini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerin Panorama 1453 Tarih Müzesine sanal gezinti yaparak fetihle ilgili duygu ve düşüncelerini açıklamalarını sağlayınız.
Araç Gereç ve Materyaller	• Etkileşimli tahta • Yazı malzemeleri • Genel ağ erişimi olan bilgisayar

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere Panorama 1453 Tarih Müzesinin görsellerle tanıtımının yapılacağını bildiriniz.
- Öğrencilere görsellerle yapılacak tanıtım sonucunda duygu ve düşüncelerini yansıtan hikâye yazacaklarını belirtiniz.
- Sayfa 51'de verilen **Ek-1**'deki tabloyu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilere **Ek-1**'de verilen tabloyu dağıtınız ve görselleri izlerken not almaları gerektiğini ifade ediniz.
- Öğrencilere çalışmalarının Çıkış Kartı ile değerlendirileceğini belirtiniz. Çıkış Kartı'nı öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Yanda verilen karekodu okutunuz ve Panorama 1453 Tarih Müzesinin görsellerini etkileşimli tahtadan açarak etkinliği başlatınız.
- Öğrencilerin aldıkları notlardan faydalanarak aşağıda küpleme stratejisiyle verilen soruları sözlü olarak cevaplamalarını sağlayınız.

İstanbul'un Fethi

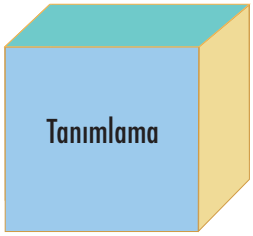

Neye benziyor?

İstanbul'un kuşatılmasıyla ilgili görsellerde askerlerin savaş alanındaki kahramanlıkları size Türk-İslam tarihiyle ilgili hangi kahramanlıkları anımsatıyor?

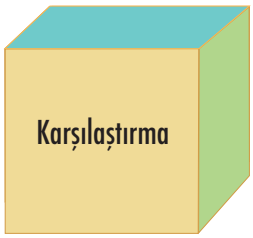

Neye benziyor/Neyi farklı?

İstanbul'un kuşatılmasını gösteren fotoğraflardaki savaş araçlarının günümüzdeki savaş araçlarıyla benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

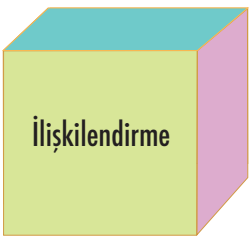

Size neyi hatırlatıyor?

İstanbul'un kuşatılmasıyla ilgili görseller size tarihle ilgili hangi kitapları ya da filmleri hatırlatıyor?

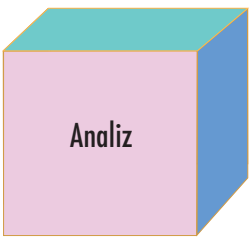

Nasıl yapılmış olabilir?

İstanbul'un kuşatılması esnasında kullanılan savaş araçları sizce nasıl yapılmıştır?

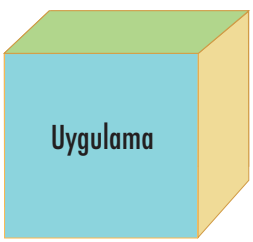

Ne işe yarar?

İstanbul'un kuşatılmasını gösteren fotoğrafların tarih öğrenimini nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

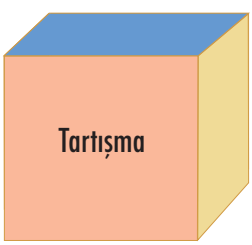

Olumlu/olumsuz yönleri neler olabilir?

Verilen görsellerin İstanbul'un fethini anlatmak için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce İstanbul'un fethini anlatmak için başka neler eklenebilirdi?

◆ Aşağıda hikâye yazılırken dikkat edilmesi gereken noktalarla ilgili bilgi yer almaktadır. Bu bilgiyi öğrencilerinizle paylaşınız.

Hikâye Yazılırken Dikkat Edilecek Noktalar

- Verilen görsellerin oluşturduğu duygu ve düşünceler hikâyenin konusu olmalıdır.
- Özgün bir başlığı olmalıdır.
- Özgün bir şekilde yazılmalıdır.
- Akıcı olmalıdır.
- Dil bilgisi kurallarına uyulmalıdır.
- En az 200 en çok 300 kelimeden oluşmalıdır.
- Zamanında başlanmalı ve hikâye verilen sürede tamamlanmalıdır.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 52'deki **Ek-2**'de verilen Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.

Önerilen Farklı Etkinlikler

- Öğrencilerden İstanbul'un fethiyle ilgili duygu ve düşüncelerini yansıtan iki dörtlükten oluşan şiir yazmaları istenebilir.
- Öğrencilerden İstanbul'un fethiyle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eden bir köşe yazısı yazmaları istenebilir.

Ek-1

Aşağıda verilen ifadeleri görsellerden edindiğiniz sonuçlara göre doldurunuz.

Olay:	....
Olayın sizde oluşturduğu düşünce:	....
Olayın sizde oluşturduğu duygu:	....
Olayla ilgili çıkarımınız:	....
Görsellerde sizi en çok etkileyen sahne hangisidir?	....
Görsellere göre İstanbul'un fethinde etkili olan unsurlar nelerdir?	....
Görsellere göre II. Mehmed'in yaşadığı duygu sizce nedir?	....

Ek-2

ÇIKIŞ KARTI

3 Yaz (Öğrendiğiniz üç önemli bilgiyi yazınız.)
➔
➔
➔
2 Sor (Hâlâ cevabını merak ettiğiniz iki soru yazınız.)
➔
➔
1 Paylaş (Öğrendiklerinizin önemi hakkında düşüncenizi paylaşınız.)
➔

3. ETKİNLİK ADI	Şair Kaleminden Tarih
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin verilen bir şiiri sınıfta okuyarak okuma ve yansıtma becerilerini geliştirmelerini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden Arif Nihat Asya'nın Fetih Marşı adlı şiirini sınıfta okumalarını isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere etkinliğin amacı hakkında bilgi veriniz.
- Aşağıdaki okuma metnini etkileşimli tahtada açarak öğrencilerin metni okumalarını sağlayınız.

Okuma Metni

Çağ Değiştiren Fetih

II. Mehmed liderliğindeki Osmanlı ordusu 6 Nisan 1453 tarihinde İstanbul kuşatmasına başlamıştır. İstanbul karadan ve denizden kuşatılmıştır. Surlara gedik açmak için özel dökülen toplarla kara kuşatması gerçekleştirilirken, Osmanlı donanması Beşiktaş'tan Haliç'e indirilerek deniz kuşatması başlatılmıştır. Böylece kara kuşatması deniz kuşatmasıyla desteklenmiştir. II. Mehmed komutasındaki Osmanlı ordusu surlara açılan gediklerden 29 Mayıs 1453'te şehre girmiş ve 54 gün süren kuşatma sonunda İstanbul fethedilmiştir.

Yazarlar tarafından yazılmıştır.

- Öğrencilerden aşağıdaki soruyu cevaplamalarını isteyiniz.

? İstanbul'un fethiyle ilgili duygularınızı bir sanat dalıyla aktaracak olsaydınız hangi sanat dalını seçerdiniz? Nedenini açıklayınız.

- Aşağıdaki okuma metnini etkileşimli tahtada açarak metnin öğrenciler tarafından okunmasını sağlayınız.

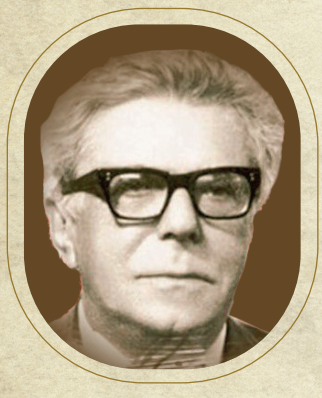

Arif Nihat Asya

Arif Nihat Asya Kimdir?

- *Arif Nihat Asya 1904'te İstanbul'da doğmuştur. Asıl adı Mehmet Arif'tir.*
- *Öğretmenlik ve milletvekilliği yapmıştır.*
- *Şiire merakı çocuk yaşlarda başlayan Arif Nihat Asya şiirlerinde genellikle kahramanlık, tarih, din, memleket, aşk gibi konulara yer vermiştir.*
- *Eserleri arasında Bayrak, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor, Fetih Marşı gibi şiirler yer almaktadır.*
- *"Bayrak Şairi" olarak anılan Arif Nihat Asya eserleri sayesinde yeni nesillerde tarih bilinci ve millî şuurun oluşmasında etkili olmaktadır.*

Yazarlar tarafından yazılmıştır.

- Sayfa 56'da verilen **Ek-1**'i çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- Öğrencilere **Ek-1**'de verilen Fetih Marşı adlı şiiri sınıfta okuyacakları bilgisini veriniz.
- Öğrencilere şiiri sınıfta okumadan önce prova yapmaları gerektiğini ifade ediniz.
- Öğrencilere prova yaparken aşağıdaki konulara dikkat etmeleri hâlinde şiir okuma sürecinin daha etkileyici olacağı bilgisini veriniz.
  - Şiirin ana fikri ve konusunu kavramak.
  - Şiirde ne anlatılmak istendiğini anlamak.
  - Şairin duygularını anlamaya çalışmak.
- Şiirin öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlamak için aşağıdaki sözcükleri ve anlamlarını tahtaya yansıtınız.

BİLGİ NOTU

Şiirde geçen kelimelerin anlamları

abide: Anıt.

çektiri: Yelkenleri olmakla birlikte kürekle de yol alan eski zaman gemisi; çektirme.

çelebi: Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde padişah oğulları için kullanılan ünvan.

fent: Hile.

kalyon: Yelkenle ve kürekle yol alan, üç direkli, büyük savaş gemisi.

mihrap: Cami, mescit vb. yerlerde Kâbe yönünü gösteren, duvarda bulunan ve imama ayrılmış olan oyuk veya girintili yer.

sancak: Çoğunlukla askerî birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak.

ser: Baş.

zamane: İçinde bulunulan zaman, dönem.

- Öğrencilere etkinlik sonunda Yansıtma Yazısı yazacakları bilgisini veriniz.
- Öğrencilere etkinlik sonunda çalışmalarının Kontrol Listesi aracılığıyla değerlendirileceği bilgisini veriniz. Kontrol Listesi'ni öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilerden şiiri okurken
  - jest ve mimik kullanımına,
  - vurgu ve tonlamaya,
  - duraklamaya ve noktalama işaretlerine,
  - hissederek ve anlam bütünlüğü içerisinde okumaya,
  - net ve anlaşılır bir şekilde okumaya

  dikkat etmelerini isteyiniz.
- Öğrenciler şiiri okuduktan sonra onlara aşağıdaki soruları yöneltiniz.

? Şiirde en çok sevdiğiniz dize hangisiydi? Nedenini açıklayınız.

? Şiiri okurken gözünüzde nasıl bir sahne canlandı?

? Şiiri okurken en çok hangi duyguyu hissettiniz?

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerde etkinliğin sonunda Yansıtma Yazısı yazarak etkinlik sürecini değerlendirmelerini sağlayınız.
- Öğrencilerin yaptığı çalışmayı sayfa 57'deki **Ek-2**'de verilen Kontrol Listesi aracılığıyla değerlendiriniz. Değerlendirme sonucunuzu öğrenciler ile paylaşarak öğrencilere bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Ek-1

Okuma Metni

Fetih Marşı

"Yelkenler biçilecek, yelkenler dikilecek;
Dağlardan çektiriler, kalyonlar çekilecek..
Kelpetenlerle sûrun dişleri sökülecek!
Yürü; hâlâ ne diye oyunda, oynaştasın?
Fâtih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Sen de geçebilirsin yardan, anadan, serden..
Senin de destanını okuyalım ezberden...
Haberin yok gibidir taşıdığın değerden...
Elde sensin, dilde sen; gönüldesin baştasın...
Fâtih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Yüzüne çarpmak gerek zamânenin fendini!
Göster: kabaran sular nasıl yıkar bendini!
Küçük görme, hor görme -delikanlım- kendini!
Şu kırık âbideyi yükseltecek taştasın;
Fâtih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Bu kitaplar Fâtih'tir, Selim'dir, Süleyman'dır;
Şu mihrab Sinânüddin, şu minâre Sinân'dır;
Haydi artık, uyuyan destanını uyandır!
Bilmem, neden gündelik işlerle telâştasın...
Kızım, sen de Fâtih'ler doğuracak yaştasın!

Delikanlım, işâret aldığın gün atandan
Yürüyeceksin... millet yürüyecek arkandan!
Sana selâm getirdim Ulubadlı Hasan'dan...
Sen ki burçlara bayrak olacak kumaştasın;
Fâtih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!

Bırak; bozuk saatler yalan, yanlış işlesin!
Çelebiler çekilip haremlerde kışlasın!
Yürü aslanım, fetih hazırlığı başlasın...
Yürü, -hâlâ- ne diye, kendinle savaştasın?
Fâtih'in İstanbul'u fethettiği yaştasın!"

Arif Nihat Asya, *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor*
(Metin aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

Ek-2

KONTROL LİSTESİ		
Adı Soyadı: **Tarih:** **Sınıfı-Numarası:**		
Aşağıdaki Kontrol Listesi ile öğrencilerinizin etkinlik sürecinin değerlendirmesini yapınız. Değerlendirme sonrası öğrencilere bireysel geri bildirimde bulununuz.		
Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Şiirin konusunu anlamaya çalışmıştır.		
Şiiri okurken sesi net ve anlaşılır bir şekilde duyulmuştur.		
Şiiri okurken kelimeleri doğru telaffuz etmiştir.		
Şiiri okurken şiirin duygusunu yansıtmaya çalışmıştır.		
Şiiri okurken noktalama işaretlerine dikkat ederek uygun yerlerde durmuştur.		
Şiiri okurken jest ve mimik kullanmıştır (örneğin el hareketleri, yüz ifadesi).		
Şiir okuma sırasında dikkatini şiire ve dinleyicilere vermeye çalışmıştır.		
Etkinlikten sonra düşüncelerini Yansıtma Yazısı ile ifade etmiştir.		
Öğretmen geri bildirimi		

4. ETKİNLİK ADI	Dizelerdeki Tarih
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Mohaç Türküsü'nü okuyarak ve tarihsel empati geliştirerek kendi duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden Yahya Kemal Beyatlı'nın Mohaç Türküsü adlı şiirine ilişkin düşüncelerini sözlü olarak ifade etmelerini isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Tarih kitapları • Genel ağ erişimi olan bilgisayar • Etkileşimli Tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere Yahya Kemal Beyatlı'nın Mohaç Türküsü adlı şiirine ilişkin düşüncelerini sözlü olarak ifade etmeleri gerektiği bilgisini veriniz.
- Aşağıdaki metni etkileşimli tahtadan açarak öğrencilerin okumasını sağlayınız.

Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Kemal Beyatlı Kimdir?

- *Yahya Kemal Beyatlı, 2 Aralık 1884'te Makedonya Üsküp'te doğmuştur. Asıl adı Ahmed Agâh'tır.*
- *Türk edebiyatının önemli şairlerinden biridir.*
- *Genç yaşta İstanbul'a gelmiş sonra eğitim için Fransa'ya gitmiştir.*
- *Türkiye'ye döndükten sonra öğretmenlik yapmış, milletvekili seçilmiş ve elçilik görevlerinde bulunmuştur.*
- *Yahya Kemal, şiirlerinde Osmanlı tarihine, İstanbul'un güzelliklerine ve millî değerlere sıkça yer vermiştir.*
- *Hem divan şiiri geleneğine bağlı kalmış hem de Batı şiirinin etkilerini taşıyan özgün bir tarz geliştirmiştir.*

Yazarlar tarafından yazılmıştır.

- Aşağıdaki bilgi notunda yer alan bilgileri öğrencilerle paylaşınız.

BİLGİ NOTU

Mohaç Meydan Muharebesi (1526)

Mohaç Meydan Muharebesi, 29 Ağustos 1526'da gerçekleşti. Kanuni Sultan Süleyman'ın yönettiği Osmanlı ordusu, Macar ordusunu sadece **iki saat içinde** büyük bir yenilgiye uğrattı.

Bu zaferle Osmanlı, Macaristan'ı ele geçirerek Orta Avrupa'da güçlü bir hâkimiyet kurdu. Mohaç, kısa sürede kazanılan ama uzun yıllar etkisi süren büyük bir başarı olarak tarihe geçti.

- Sayfa 60'ta verilen **Ek-1'**i öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilere etkinlik sonunda Yansıtma Yazısı yazacakları bilgisini veriniz.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Öğrencilerin **Ek-1**'de verilen Yahya Kemal Beyatlı'nın Mohaç Türküsü adlı şiirini okumalarını sağlayınız.
- Öğrencilerin şiiri okuduktan sonra aşağıdaki soruları öğrencilerinize okuyarak ve cevaplarını düşüncelerini sınıfta paylaşmalarını isteyiniz.

? Yahya Kemal sizce bu şiiri hangi amaçla yazmış olabilir?

? Şiiri okuyunca gözünüzde canlandırdığınız sahneler nelerdir?

? Şiiri okurken hangi duyguları hissettiniz?

? Şiirde sizi en çok etkileyen dize hangisidir? Neden?

? Mohaç Meydan Muharebesi hakkında bildiklerinizle şiirin anlattığı olaylar tutarlı mı?

? Şairin şiirde vurguladığı millî duygular günümüzde de geçerli mi? Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

3. Adım: Değerlendirme

- Mohaç Türküsü adlı şiiri okuduktan sonra şiirin sizde uyandırdığı duyguları ve düşünceleri yansıtan kısa bir yazı yazınız. Yazınızda geçmişte yaşananları anlamaya çalışınız. Olaylara o dönemde yaşayan bir birey gibi yaklaşmaya özen gösteriniz.

Ek-1

Okuma Metni

MOHAÇ TÜRKÜSÜ

Bizdik o hücûmun bütün aşkıyla kanatlı;
Bizdik o sabâh ilk atılan safta yüz atlı.

Uçtuk Mohaç ufkunda görünmek hevesiyle,
Canlandı o meşhûr ova at kişnemesiyle!

Fethin daha bir ülkeyi parlattığı gündü;
Biz uğruna can verdiğimiz yerde göründü.

Gül yüzlü bir âfetti ki her pûsesi lâle;
Girdik zaferin koynuna, kandık o visâle!

Dünyâya vedâ ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!

Bir bir açılırken göğe, son def'a yarıştık;
Allâh'a giden yolda meleklerle karıştık.

Geçtik hepimiz dört nala cennet kapısından;
Gördük ebedî cedleri bir anda yakından!

Bir bahçedeyiz şimdi şehitlerle berâber;
Bizler gibi ölmüş o yiğitlerle berâber.

Lâkin kalacak doğduğumuz toprağa bizden
Şimşek gibi bir hâtıra nal seslerimizden!

Yahya Kemal Beyatlı, *Kendi Gök Kubbemiz*
(Metin aslına sadık kalınarak alınmıştır.)

BİLGİ NOTU

Şiirde geçen kelimelerin anlamları

hücûm: saldırı, üstüne yürüme.
âfet: güzel kadın.
visâl: kavuşma
ebedî: sonsuz, ölümsüz.
pûse: öpücük, öpme.
ced: ata.
asır: yüzyıl, çağ.

5. ETKİNLİK ADI	Bir Taşra Hikâyesi: Celâliler

Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini sınıflandırarak bu bilgileri diyagram üzerinde kullanma becerisi kazanmalarını sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerin Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini diyagram üzerine yerleştirmelerini sağlayınız.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Yazı malzemeleri

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Etkinliğin amacı hakkında öğrencileri bilgilendiriniz.
- Öğrencilere Celâli İsyanları hakkında genel bir bilgi veriniz.
- Öğrencilere Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini diyagram üzerine yerleştireceklerini söyleyiniz.
- Öğrencilere diyagram üzerinde yaptıkları çalışmanın Öz Değerlendirme Formu ile değerlendirileceğini belirtiniz. Öz Değerlendirme Formu'nu öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Sayfa 62'deki verilen okuma metnini ve sayfa 63'teki **Ek-2**'de verilen Balık Kılçığı diyagramının şablonunu öğrenci sayısı kadar çoğaltarak öğrencilere dağıtınız.
- Öğrencilerden okuma metni üzerinde Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilerin "neden" olarak belirledikleri cümlelerin altını mavi renkte, "etki" olarak belirledikleri cümlelerin altını ise kırmızı renkte bir kalem ile işaretlemelerini sağlayınız.
- Öğrencilerin metin üzerindeki işaretlemeleri bitince metni kontrol ederek varsa eksiklikleri tamamlayınız ve yanlışlıkları düzeltiniz.
- Öğrencilerden verilen boş Balık Kılçığı diyagramı üzerine metinde belirledikleri Celâli İsyanları'nın sebep ve etkilerini kısa cümlelerle yerleştirmelerini isteyiniz.
- Öğrencilere hazırladıkları diyagramın sınıf panosunda sergileneceğini belirtiniz.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa 64'teki **Ek-3'**te verilen Öz Değerlendirme Formu'nu doldurmalarını isteyiniz. Doldurulan formları değerlendirip öğrencilere bireysel geri bildirimlerde bulununuz.

Ek-1

Okuma Metni

Köylü Mehmet ve Celâli İsyanları

1600'lü yılların başında Anadolu'nun bereketli topraklarından biri olan Ankara'nın Bacı kazasında Mehmet adında genç bir çiftçi ailesiyle birlikte yaşıyordu. Aile tarlada çalışarak geçimini sağlıyor ve vergisini düzenli bir şekilde ödüyordu.

Ancak zamanla işler değişmeye başlamıştı. Osmanlı Devleti'nin girdiği savaşların uzun sürmesi, bazen bu savaşları kaybetmesi veya savaşlar sonunda şartları oldukça ağır olan antlaşmalar imzalaması sonucunda devletin ekonomisi bozulmaya başlamıştı. Savaş masraflarının artmasıyla halktan toplanan vergiler de artıyordu. Bu durum birçok köylüyü zor durumda bırakıyor ve köylünün giderek fakirleşmesine neden oluyordu. Ayrıca tımar sistemi bozulmuş, taşradaki vergilerin düzenli bir şekilde toplanması amacıyla iltizam sistemine geçilmiş ve bu sistem giderek yaygınlaşmıştı. Bu sistemde vergi toplama işi mültezim adı verilen kişilere verilmişti. Mültezimler, köylülerden ağır vergiler topluyor bazen de zor kullanma, rüşvet gibi davranışlarda bulunuyordu. Anadolu'da merkezî otorite bozulmaya başlamıştı. Mehmet'in ailesi, kendilerinden istenen ağır vergileri ödeyemez hâle gelmişti. Köylüler geçim sıkıntısı nedeniyle topraklarını terk etmiş, bazıları şehirlere bazıları ise başka kazalara göç etmişti. Mehmet de ailesiyle birlikte Ankara'ya göç etmişti. Ancak şehirde de iş bulmak zordu ve birçok insan gibi Mehmet de işsiz kalmıştı. Savaşlardan dönen birçok sipahi de tımar sisteminin bozulması nedeniyle topraksız ve işsiz kalmıştı. İşsizliğin artması toplumsal huzura zarar vermiş, güvenlik sorunu oluşmaya başlamıştı.

Tüm bu zorluklar Anadolu'da büyük isyanlara yol açtı. Karayazıcı, Deli Hasan, Kalenderoğlu gibi kişiler halkı etraflarında toplayarak devlete karşı ayaklandılar. Bu isyanlara "Celâli İsyanları" adı verildi.

İsyanlar Anadolu'da büyük yıkımlara neden oldu. Merkezî otorite sarsıldı. Devlet, isyanları bastırmak için bazı sert önlemler almak zorunda kaldı. İsyanlar Anadolu'yu olumsuz yönde etkiledi. Köylülerin topraklarını terk etmesiyle birlikte tarlalar boş kaldı ve tarımsal üretim azaldı. Bu durum gıda maddelerinin fiyatlarının yükselmesine ve büyük bir kıtlığın baş göstermesine yol açtı. Şehirlere yapılan büyük göçler şehirlerin nüfusunu ve şehirlerdeki işsizliği artırdı. Boşalan köyler ve işlenmeyen topraklar yüzünden tımar sistemi iyice çalışamaz hâle geldi. Bu isyanlar ordu yapısında da değişikliklere neden oldu ve tımarlı sipahilerin sayısının azalmasıyla birlikte orduya ücretli asker alımları arttı.

Mehmet, yaşanan tüm zorluklara rağmen ailesini korumayı başardı. Zamanla isyanlar bastırılıp Anadolu'da huzur yeniden sağlanınca ailesiyle birlikte evine geri döndü ve hayatlarına kaldıkları yerden devam ettiler.

Yazarlar tarafından yazılmıştır.

Ek-2

Balık Kılçığı Diyagramı

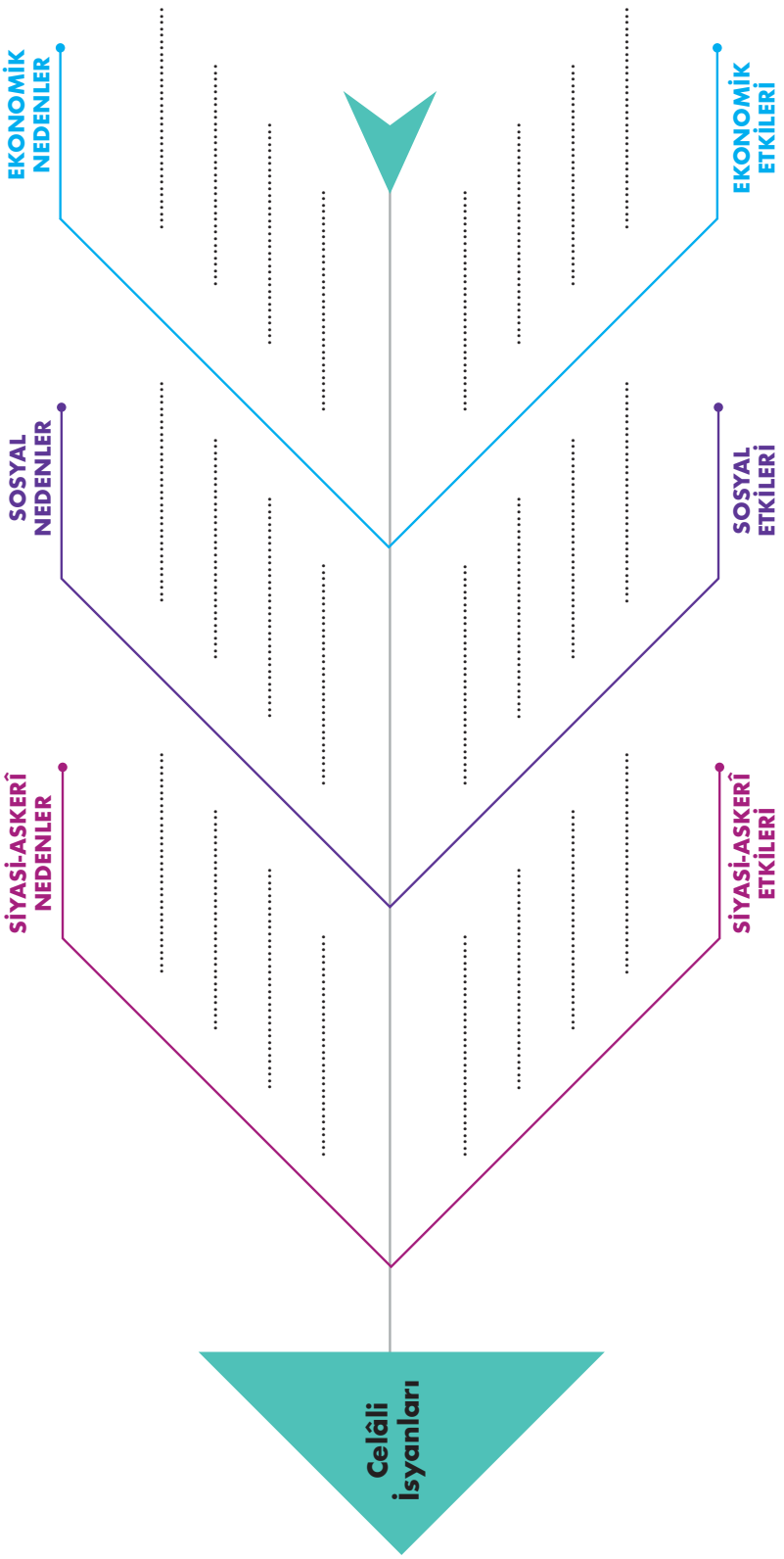

Ek-3

Öz Değerlendirme Formu

Adı Soyadı:
Sınıf-Numarası:

Bu form etkinlik sürecinde kendinizi değerlendirmeniz amacıyla oluşturulmuştur. Aşağıdaki soruların cevaplarını verilen boşluklara yazınız.

1. Bu etkinlikte neler öğrendim?

.....
.....

2. Bu etkinlik sırasında en iyi yaptığım şeyler nelerdir?

.....
.....

3. Bu etkinlik sırasında en çok zorlandığım bölümler nelerdir?

.....
.....

4. Hangi alanda kendimi geliştirmeliyim?

.....
.....

5. Çalışma sonrasında Celâli İsyanları'nın sebep ve etkileri konusunda farklı olarak öğrenmek istediğim şeyler nelerdir?

.....
.....

6. ETKİNLİK ADI	Osmanlı'da Sanat
Etkinliğin Amacı	Öğrencilerin Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmelere ilişkin tarihî kaynaklardan faydalanarak bilgi elde etmelerini ve kültürel mirasa duyarlılık göstermelerini sağlayabilme
Destekleme Uygulaması	Öğrencilerden öğretmeni veya arkadaşlarından yardım alarak 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmeleri listelemelerini isteyiniz.
Araç Gereç ve Materyaller	• Ders kitabı • Tarih kitapları • Genel ağ erişimi olan bilgisayar • Sınıf panosu • Etkileşimli tahta

1. Adım: Etkinlik Öncesi

- Öğrencilere Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmeler hakkında bilgi veriniz.
- Aşağıda verilen tanımları ve görselleri etkileşimli tahtadan açınız. Öğrencilerden verilen tanımları ilgili olduğu görselle eşleştirmelerini isteyiniz.

1 **Tezhip:** Levhaların, yazma kitapların, sayfaların yaldız ve boya ile bezenmesi, yaldızlanması ile yapılan süsleme sanatı.

2 **Minyatür:** Çoğunlukla eski yazma kitaplarda görülen ışık, gölge ve hacim duygusu yansıtılmayan küçük, renkli resim sanatı.

3 **Hat:** Arap alfabesiyle güzel yazı yazma sanatı ve bu biçimde yazılmış yazı.

4 **Çini:** Özenle hazırlanan toprağın sırlanıp çeşitli motiflerle süslenerek pişirilmesiyle ortaya çıkan süsleme sanatı.

5 **Ebru:** Kâğıt süslemeciliğinde kitre, kola vb. yapıştırıcılarla yoğunlaştırılmış su üzerine, neft yağı ile sulandırılmış yağlı boya damlatılarak yapılan ve kâğıda geçirilen süs.

6 **Mimari:** Mekânları tasarlama ve inşa etme sanatı. Yapı.

.....

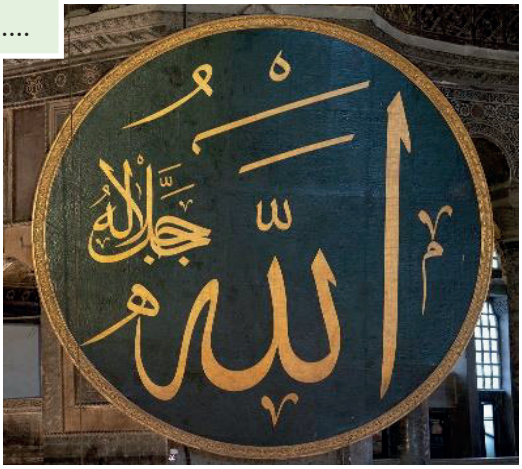

.....

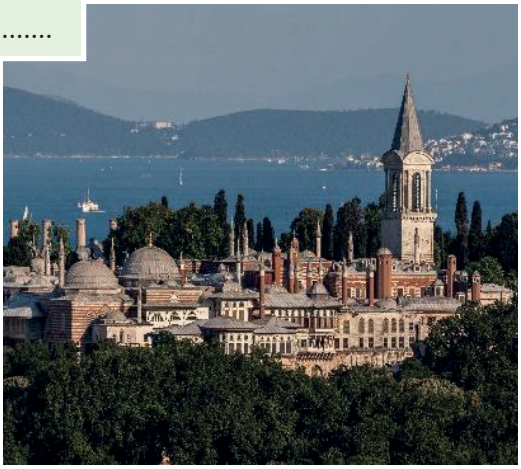

.....

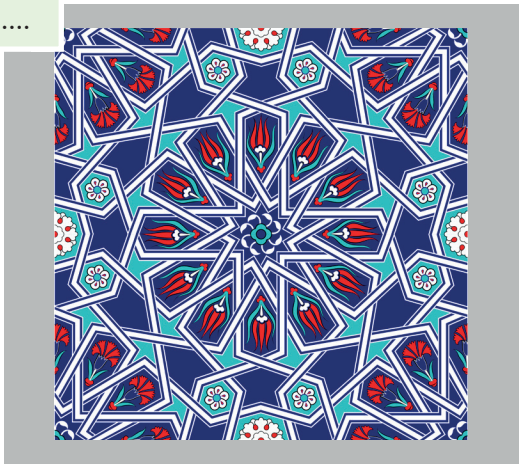

.....

.....

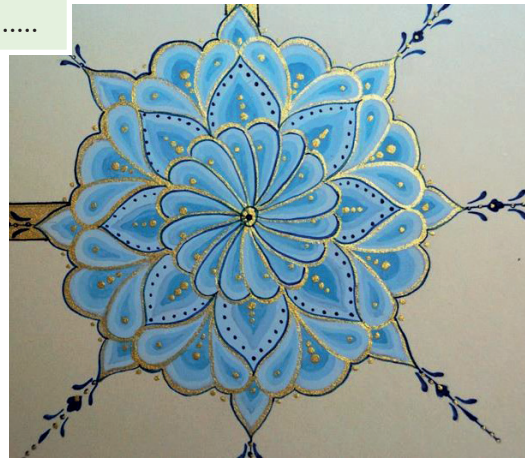

.....

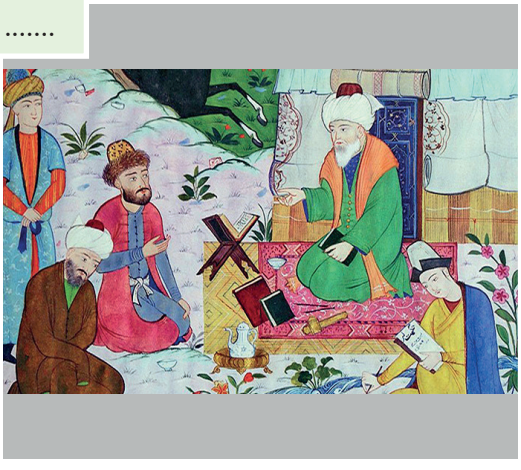

- Öğrencilere etkinlik sonunda Çıkış Kartı'nı dolduracakları bilgisini veriniz. Çıkış Kartı'nı öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.

2. Adım: Etkinlik Aşaması

- Sayfa 68-70'teki **Ek-1**'de verilen metinleri öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilerden 1453-1683 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmelerle ilgili **Ek-1**'de verilen metinleri okumalarını isteyiniz. Metinleri okuduktan sonra öğrencilerden aşağıdaki soruları cevaplandırmalarını isteyiniz.

  ? Bu alanda öncü olan sanatçılar kimlerdir?

  ? Bu sanat dalına ait önemli eserler nelerdir?

- Sayfa 71'deki **Ek-2**'de verilen listeyi öğrenci sayısı kadar çoğaltınız.
- Öğrencilerden **Ek-1**'de verilen metinleri okuduktan sonra **Ek-2**'de verilen tabloyu doldurmalarını isteyiniz.
- Öğrencilere listeyi doldururken ihtiyaç duydukları yerlerde arkadaşlarından ve sizden yardım alabileceklerini belirtiniz.
- Öğrencilerin çalışmalarını sınıf panosunda sergilemelerini sağlayınız.

3. Adım: Değerlendirme

- Öğrencilerden sayfa72'deki **Ek-3**'te verilen Çıkış Kartı'nı doldurmalarını isteyiniz.

Önerilen Farklı Etkinlikler

- Türk ve İslam Eserleri Müzesine sanal gezi yapmaları istenebilir.
- Mimar Sinan, Sedefkâr Mehmed Ağa, Matrakçı Nasuh, Nakkaş Osman gibi sanatçılar için tanıtım kartları hazırlamaları istenebilir.

Ek-1

Okuma Metni

TEZHİP

(...) Fâtih Sultan Mehmed devrinde hazırlanan yazma eserlerde görülen bezeme üslûbu Baba Nakkaş üslûbu diye tanınır. Bu üslûbun özellikleri iri ve ayrıntılı çizilmiş hatâyî motifinin yoğun kullanılması, sade ve küçük yaprakların bulunması ve desen içinde zemine serpiştirilmiş küçük bulut parçalarının yer almasıdır. (...) Saz Yolu. Osmanlı sanatında uzun bir dönem beğeniyle uygulanan saz yolu üslûbu, saray nakkaşhânesinde XVI. asrın ilk yarısında yeni bir bezeme tarzı olarak Âgā Mîrek'in öğrencisi Tebrizli Şahkulu tarafından ortaya çıkarılmıştır. Kara Memi Üslûbu. Kanûnî Sultan Süleyman döneminde saray nakkaşhânesi sernakkaşı olan Kara Memi, Şahkulu'nun öğrencisidir. Yarı üslûplaştırılmış bahçe çiçekleriyle meydana getirdiği üslûp uzun zaman sevilerek uygulanmıştır. (...)

Fatma Çiçek Derman, *Tezhip*

(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

BİLGİ NOTU

Nakkaş: Çeşitli maddeler üzerine resim ve süsleme yapan sanatkâr, ressam, işlemeci.

Nakkaşhâne: Süsleme sanatçılarının toplu halde bulundukları atölyeler grubu, bir tür iş hanı.

Okuma Metni

HAT

(...)

İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı Devleti kültür ve sanat açısından ileri bir seviyeye ulaşmıştı. Hat sanatında Şeyh Hamdullah, önceleri Yâkūt üslûbunu en güzel ve mükemmel biçimiyle yürütürken hâmisi ve talebesi Sultan II. Bayezid'in teşvik ve tavsiyesi üzerine Yâkūt'un eserlerini bir estetik değerlendirmeye tâbi tuttu ve kendi sanat zevkini de katarak bunlardan yeni bir tarz ortaya koymayı başardı. "Şeyh üslûbu" denilen bu tarz ile Osmanlı-Türk hat sanatında Yâkūt devri kapanıyordu. Nitekim Kanûnî Sultan Süleyman döneminde Yâkūt tavrını yeniden canlandıran Ahmed Şemseddin Karahisârî'nin hat anlayışı kendinden bir nesil sonra unutulmuştur.

(...)

M. Uğur Derman, *Hat*

(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

Ek-1'in devamı

Okuma Metni

MİMARİ

Klasik Osmanlı Dönemi (1447-XVII. yüzyılın sonu). Merkezî kubbenin farklı denemelerle yanlara genişletilme çabasının ön planda olduğu bu devri üçe ayırmak mümkündür. Erken Klasik Dönem (1447-1537). Geniş alanlara yayılan dağınık veya simetrik yerleşim düzenine sahip külliyeler bu döneme damgasını vurmuş ve önemli şehircilik çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Sinan Devri. Mimar Sinan'ın mimarbaşı tayin edildiği 1538'den ölümüne (1588) kadar geçen süre Osmanlı mimarisinin zirveye ulaştığı devir olmuştur. Yoğun bir imar hareketinin görüldüğü bu dönemde çok sayıda eser yapılmıştır. Şehir merkezindeki yapılarla su tesisleri, Rumeli ve hac yolu güzergâhlarında inşa edilen menzil külliyeleri bu devrin önemli imar faaliyetleridir. Sinan Sonrası Klasik Dönem (1588-1703). Mimar Sinan'ın yetiştirdiği mimarlarca sürdürülen imar faaliyetlerinde fazla bir yenilik söz konusu değildir, hatta Sinan devrine göre duraklama görülür. Büyük külliyelerin yapımı azalmış, daha çok medrese merkezli küçük külliyeler inşa edilmiştir. Bu devrin ilk üç mimarı Dâvud Ağa, Dalgıç Ahmed Ağa ve Sedefkâr Mehmed Ağa'dır. Kasım Ağa, Meremmetçi Mustafa Ağa ve Hüseyin Ağa bu dönemin diğer ünlü mimarlarıdır. (...)

Ahmet Vefa Çobanoğlu, *Osmanlılar*

(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

Okuma Metni

MİNYATÜR

(...)

Kaleme aldığı tarihî konulu eserleri figürsüz manzaralar ve topografik şehir görünümleriyle resimleyen Matrakçı Nasuh'un ilk çalışmalarından biri *Târîh-i Sultan Bâyezid*'dir. (...) Şehnâmeci Ârifî Fethullah Çelebi'nin kaleme aldığı beş ciltlik *Şehnâme-i Âl-i Osmân*'ın V. cildi olan *Süleymannâme* beş ayrı nakkaşın minyatürlerini yaptığı, ikonografik özellikleriyle sonraki dönemlerin çalışmalarına öncülük eden örnek eserlerden biridir.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında doğan klasik üslûbun en büyük ustası Nakkaş Osman'dır. Bu üslûpta, Kanûnî Sultan Süleyman döneminde var olan yüzey bezemeciliğinin önemini yitirdiği, sade zeminlerin tercih edilerek konuların yalın bir anlatımla ve belgesel bir gerçekçilikle yansıtılmaya çalışıldığı görülür. 977'de (1569) tamamlanan, Kanûnî Sultan Süleyman'ın Sigetvar seferini ve ölümünü anlatan *Nüzhetü'l-esrâri'l-ahbâr der Sefer-i Sigetvar* Nakkaş Osman'ın şahsî üslûbuyla resimlediği ilk eserdir. (...)

F. Banu Mahir, *Minyatür*

(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

Ek-1'in devamı

Okuma Metni

ÇİNİ

İstanbul Süleymaniye Camii (1550-1557) mihrap duvarı, kırmızı rengin ilk defa kullanıldığı, bahar dalları ve diplerinden fışkıran lâle, karanfil gibi naturalist çiçeklerin yer aldığı çinileriyle yeni üslûbu açıkça ortaya koyar. Mihrabın iki yanındaki yazılı madalyonlar ise dönemin büyük hattatı Karahisârî ve öğrencisi Hasan Çelebi'nin eserleridir. Rüstem Paşa Camii (1561), XVI. yüzyılın ikinci yarısında çini sanatına kaynak olacak bütün desenlerin sergilendiği, mihrapların, duvarların, pâyelerin bütünüyle çinilerle kaplandığı gösterişli bir yapıdır. (...) Edirne Selimiye Camii (1569-1575) çinileri, 1572 tarihli fermanlardan anlaşıldığı gibi İznik'e özel olarak sipariş edilmiştir. Bu yapı, çini süslemenin mimari ile bağdaşan, fakat onun üstünlüğünü gölgelemeyen bilinçli yerleştirilişini en başarılı bir biçimde ortaya koyar. Mihrap duvarı, minber köşkü, galerileri taşıyan kemerlerin köşelikleri, pencere alınlıkları ve hünkâr mahfili, dönemin en kaliteli çinileriyle kaplıdır. (...) Üsküdar'da Atik Vâlide Camii (1583) mihrap duvarının iki yanında yükselen çini panolar, vazodan taşan çeşitli çiçekler ve çiçek açmış ağaçları ile XVII. yüzyıl çini sanatına kaynak olacak güçtedir.

(...)

İstanbul Sultan Ahmed Camii'nin (1609-1617) çinileri, Türk çini sanatının en parlak dönemine ait örneklerin toplandığı son büyük yapıdır. (...) Topkapı Sarayı'nın çinileri, Osmanlı çini sanatının bütün dönemlerini toplu olarak gözler önüne serer. Fâtih Sultan Mehmed tarafından yaptırılan, şimdi Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü'nün bahçesinde kalan Çinili Köşk (1472), mozaik çini sanatının ilk Osmanlı dönemindeki üslûp gelişimini yeni kompozisyon ve renklerle ortaya koyan âbidevî bir yapıdır. (...)

Şerare Yetkin, *Çini*

(Metin aslına sadık kalınarak genel ağdan alınmıştır.)

Ek-2

1453-1683 Yılları Arasında Osmanlı Sanatındaki Gelişmeler

Sanat Dalı	Örnekleri Listeleyiniz
Mimari	• Selimiye Camii: Mimar Sinan'ın eseridir. • ..... • ..... • .....
Minyatür	• ..... • ..... • ..... • .....
.....	• ..... • ..... • ..... • .....
.....	• ..... • ..... • ..... • .....
.....	• ..... • ..... • ..... • .....
.....	• ..... • ..... • ..... • .....
.....	• ..... • ..... • ..... • .....

Ek-3

ÇIKIŞ KARTI

3 Yaz (Öğrendiğiniz üç önemli bilgiyi yazınız.)
➔
➔
➔
2 Sor (Osmanlı Devleti'nde sanat alanında yaşanan gelişmelerle ilgili hâlâ merak ettiğiniz veya daha fazla bilgi almak istediğiniz konularla ilgili iki soru yazınız.)
➔
➔
1 Paylaş (Öğrendiklerinizin önemi hakkında düşüncenizi paylaşınız.)
➔

KAYNAKÇA

Acun, F. (2002). Celâlî İsyanları (1591-1611). Türkler Cilt 9. s.695-708. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Asya. A.N. (2013). Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Beyatlı, Y. K. (2010). Kendi Gök Kubbemiz. İstanbul: Özal Matbaası.

Fleet, K. (Ed.). (2012). Türkiye Tarihi Bizans'tan Türkiye'ye 1071-1453. Cilt 1. (Çev. Ali Özdamar). İstanbul: Kitap Yayınevi.

İnalcık, H. (2009). Devlet-i 'Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar Klasik Dönem (1302- 1606) Siyasal, Kurumsal ve Ekonomik Gelişim. Cilt 1. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

İnalcık, H. (2003). Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600). (Çev. R. Sezer). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Nuhoğlu Kibar, P., Akkoyunlu, B. (2015), Eğitimde Bilgi Görselleştirme: Kavram Haritalarından İnfografiklere. (Ed.). B. Akkoyunlu, A. İşman, H. F. Odabaşı içinde, Eğitim Teknolojileri Okumaları. (s. 271-289) Ankara: TOJET.

Uzunçarşılı, İ. H. (1995). Osmanlı Tarihi. Cilt 3(1). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Uzunçarşılı, İ.H. (1988). Osmanlı Tarihi I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kaynakça atıf sistemi, "APA 6 Yazım Kuralları ve Kaynak Gösterme" biçimine göre düzenlenmiştir.

Görsel ve genel ağ kaynakçasına karekoddan ulaşabilirsiniz.

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
K A R A D E N İ Z
GÜRCİSTAN
Tiflis
YUNANİSTAN
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Erivan
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
MARMARA DENİZİ
Gökçeada
Bozcaada
Çanakkale
Balıkesir
Bursa
Yalova
Kocaeli
Sakarya
Düzce
Bolu
Zonguldak
Bartın
Karabük
Çankırı
Kastamonu
Sinop
Samsun
Çorum
Amasya
Tokat
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Gümüşhane
Bayburt
Iğdır
Ağrı
Erzincan
Erzurum
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
Ankara
Eskişehir
Kırıkkale
Yozgat
Sivas
Tunceli
Bingöl
Muş
Van
Bitlis
Elâzığ
Malatya
Kütahya
Afyonkarahisar
Kırşehir
Nevşehir
Kayseri
Manisa
Uşak
İzmir
Atina
EGE DENİZİ
Aydın
Denizli
Muğla
Isparta
Burdur
Konya
Aksaray
Niğde
Karaman
Antalya
Kahramanmaraş
Adıyaman
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkâri
Mardin
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Adana
Mersin
Kilis
Hatay
İ R A N
S U R İ Y E
I R A K
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Şam
Bağdat
A K D E N İ Z
L İ B Y A
M I S I R
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE
KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
RUSYA FEDERASYONU
KAZAKİSTAN
TÜRKİYE
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
MOĞOLİSTAN
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Umman Denizi
Yemen Denizi
30°B 20°B 10°B 0° 10°D 20°D 30°D 40°D 50°D 60°D 80°D 100°D 120°D 130°D 140°D 150°D 160°D 170°D 180°
40°K 30°K 20°K 10°K
30°D 40°D 50°D 60°D 70°D 80°D 90°D 100°D 110°D 120°D
50°K 40°K 30°K 20°K 10°K